

Міністерство освіти і науки України
 Національний технічний університет
 «Дніпровська політехніка»

Інститут Електроенергетики

Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента **Харченко Валерія Сергіївна**

академічної групи **035м 17 1**

спеціальності **035 Філологія**

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

на тему: **Англійські та українські прислів'я та приказки, що виражають риси людського характеру як прояви мовленнєвої картини світу**

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи				
розділів:				
1.				
2.				
Рецензент				
Нормоконтролер				

Дніпро
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
перекладу

(підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістр

студенту **Харченко Валерії Сергіївни** академічної групи **035м 17 1**
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності **035 Філологія**
спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська

на тему: **Англійські та українські прислів'я та приказки, що виражають риси
людського характеру як прояви мовленнєвої картини світу**, затверджену наказом
ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 1913-л № 12.11.2018

Розділ	Зміст	Термін виконання
1.		
2.		

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

_____ (прізвище, ініціали)

Дата видачі 1.10.2018

Дата подання до екзаменаційної комісії 10.12.2018

Прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

_____ (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Мовна картина світу та її відображення в національному характері британців.....	6
1.1 Поняття мовної картини світу.....	6
1.2 Мовна картина світу і національний характер британців.....	11
1.3 Визначення та порівняльна характеристика прислів'їв і приказок.....	23
1.4 Способи відображення адекватності фразеологічних одиниць.....	26
Висновки до 1 розділу.....	33
РОЗДІЛ 2. Проблематика перекладу англомовних прислів'їв і приказок та співвідношення англійських та українських еквівалентів.....	35
2.1 Проблеми та способи перекладу англомовних приказок та прислів'їв.....	35
2.2 Порівняльна характеристика англійських та українських прислів'їв та приказок.....	40
2.3 Класифікація англомовних прислів'їв та приказок згідно з особливостями національного характеру і менталітету британців.....	45
Висновки до 2 розділу.....	66
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70

ВСТУП

Давно помічено, що мудрість і дух народу виявляються в його прислів'ях і приказках, а знання прислів'їв і приказок того чи іншого народу сприяє не тільки кращому знанню мови, а й кращому розумінню способу мислення і характеру народу.

Прислів'я та приказки різноманітні, вони знаходяться по за тимчасовим простором. Дійсно, в який би час ми не жили, прислів'я і приказки завжди залишаться актуальними, що припадають завжди до місця. У прислів'ях і приказках висвітлено багатий історичний досвід народу, уявлення, пов'язані з трудовою діяльністю, побутом і культурою людей.

Дана робота присвячена вивченню окремих рис національного характеру британців.

Об'єктом нашого дослідження є мовна картина світу.

Предметом дослідження є англійська / українська прислів'я та приказки, що відображають особливості національного характеру.

Ця тема сьогодні є досить **актуальною** в сучасному діалозі культур, так як знайомство з країною включає в себе і вивчення стійких виразів, властивих усної народної творчості цієї нації.

Якщо виділити найбільш яскраві риси характеру народу, то можна знайти їх відображення в прислів'ях і приказках.

Мета роботи – виявити зв'язок між окремими рисами характеру британців і їх прислів'ями та приказками.

Щоб досягнути мети, необхідно було виконати наступні **завдання**:

- вивчити літературу з досліджуваної теми;
- дати визначення мовної картини світу;
- зробити переклад прислів'їв та приказок і визначити їх смислове значення;

– класифікувати знайдені прислів'я і приказки по групах, відповідним певним рисам характеру британців.

У дослідженні використані такі **методи**, як узагальнення матеріалу, порівняння, його систематизація і аналіз.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що були розглянуті основні труднощі та способи перекладу прислів'їв та приказок згідно з їх лексико-граматичними особливостями, що складають основу зіставного вивчення англійської мови, визначення специфіки використання певних прислів'їв і приказок, що викликають великий інтерес у порівняльному вивченні англійської та української мов і виявлення в них міжмовних універсалій.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання матеріалів дослідження на лекціях та семінарах з фразеології та граматики, у практиці викладання англійської мови та культурології .

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному підході до дослідження особливостей перекладу прислів'їв та приказок.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, основної частини, де розглядається спосіб життя і окремі риси характеру британців, поняття мовної картини світу і порівняльна характеристика прислів'їв і приказок, а також другого розділу, де наведені приклади англійських приказок та прислів'їв, які відносяться до відповідних рис характеру та національних особливостей.

РОЗДІЛ 1.

МОВНА КАРТИНА СВІТУ ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ХАРАКТЕРІ БРИТАНЦІВ

1.1 Поняття мовної картини світу

Мова – основна форма, в якій відображені наші уявлення про світ, вона також є найважливішим інструментом, за допомогою якого людина отримує і узагальнює свої знання, фіксує їх і передає в соціум. Людина, як суб'єкт пізнання є носієм певної системи знань, уявлень та міркувань щодо об'єктивної дійсності. Ця система має різні назви – картина світу, концептуальна картина світу, модель світу, образ світу – і розглядається в різних аспектах.

Термін «картина світу» можна віднести до фундаментальних, які відображають специфіку людини, її існування в світі, взаємини зі світом, найважливіші умови її існування в світі. У свідомості людей, що належать тому чи іншому національному колективу, складається і передається з покоління в покоління свій образ картини світу, навколишньої об'єктивної дійсності. Картина світу, на думку багатьох лінгвістів, – це глобальний образ світу, який представляє сутність властивості світу в розумінні її носіїв, лежить в основі світогляду людини і є результатом всієї її духовної активності. «Картина світу – створений людиною суб'єктивний образ об'єктивної дійсності – це не дзеркальне відображення світу, а завжди певна його інтерпретація» [3, 37].

Ціннісний образ світу складають два основних типи картини світу – концептуальний і мовний. Концептуальна картина світу значно ширше мовної, так як в її створенні беруть участь різні типи мислення, в тому числі невербальні.

Поняття «концептуальна картина світу» досліджується різними науками, кожна з яких розглядає сутність цього явища в рамках своїх проблем і категорій. У лінгвістиці вона отримала назву картина світу [78, 23].

Лінгвістика встановлює зв'язок картини світу з мовою, вивчає способи фіксації розумового змісту засобами мови. Мова – це не тільки частина картини світу, як одна з представлених в свідомості семіотичних систем, але і на ній формується мовна картина світу. Нарешті, за допомогою мови знання, отримані людиною, мають можливість брати участь в комунікативних процесах, перетворюючись в інтерсуб'єктивні. Вчені вважають, що мова завжди була і залишається єдиною і універсальною розумовою базою, на якій вибудовуються різні концептуальні системи. Кожна мова по-своєму розділяє світ, тобто має свій спосіб його концептуалізації. Звідси робимо висновок, що кожна мова має особливу картину світу, і мовна особистість зобов'язана організувати зміст висловлювання відповідно до цієї картини. І в цьому проявляється специфічно людське сприйняття світу, зафіксоване в мові.

Мова є найважливішим способом формування та існування знань людини про світ. Відображаючи в процесі діяльності об'єктивний світ, людина фіксує в слові результати пізнання. Сукупність цих знань, відбитих у мовній формі, являє собою те, що в різних концепціях називається то як «мовний проміжний світ», то як «мовна картина світу». З огляду на більшої поширеності ми вибираємо останній термін.

Поняття картини світу (в тому числі і мовної) будується на вивченні уявлень людини про світ. Якщо світ – це людина і середовище в їх взаємодії, то картина світу – результат переробки інформації про середовище і людину. Таким чином, представники когнітивної лінгвістики справедливо стверджують, що наша концептуальна система, відображена у вигляді мовної картини світу, залежить від фізичного і культурного досвіду і безпосередньо пов'язана з ним.

Явища і предмети зовнішнього світу представлені в людській свідомості в формі внутрішнього образу. Іншими словами можна сказати, що існує особливий «п'ятий квазівимір», в якому людині представлена її навколишня дійсність: це – «сенсове поле», система значень. Тоді картина світу – це своєрідна система образів.

При слові «картина» ми думаємо насамперед про відображення чогонебудь, тобто «картина світу, за своєю суттю зрозуміла, означає не картину, яка зображує світ, а світ, зрозумілий як картина» [25, 20] Між картиною світу як відображенням реального світу і мовною картиною світу як фіксацією цього відображення існують складні відносини. Картина світу може бути представлена за допомогою просторових (верх-низ, правий-лівий, схід-захід), тимчасових (день-ніч, зима-літо), кількісних, етичних та інших параметрів. На її формування впливають мову, традиції, природа і ландшафт, виховання, навчання та інші соціальні чинники.

Мовна картина світу як би доповнює об'єктивні знання про реальність, часто спотворюючи їх і мовне тлумачення таких слів, як атом, точка, світло, тепло і т.д. [56, 3]

Вивчаючи семантику цих слів, можна виявити специфіку когнітивних (розумових) моделей, що визначають своєрідність наївної картини світу.

Оскільки пізнання світу людиною не вільно від помилок і помилок, його концептуальна картина світу постійно змінюється, «перемальовується», тоді як мовна картина світу ще довгий час зберігає сліди цих помилок і помилок.

Картина світу, закодована засобами мовної семантики, з часом може надаватися в тій чи іншій мірі та традиційно відтворює колишні опозиції в силу природної недоступності іншого мовного інструментарію. За допомогою цього створюються нові значення, для яких старі слугують свого роду будівельним матеріалом. Інакше кажучи, виникають розбіжності між архаїчною і семантичною системою мови і тієї актуальною ментальною моделлю, яка дійсна для даного мовного колективу і проявляється в породжуваних їм текстах, а також в закономірностях його поведінки.

Мовна картина світу формує тип ставлення людини до світу (природі, тваринам, самому собі як елементу світу). Вона задає норми поведінки людини в світі, визначає його ставлення до світу. Кожна природна мова відображає певний спосіб сприйняття і організації («концептуалізації») світу. Висловлені в

ній значення складаються в єдину систему поглядів, свого роду колективну філософію, яка нав'язується в якості обов'язкової всім носіям мови.

Таким чином, роль мови полягає не тільки в передачі повідомлення, але, в першу чергу, у внутрішній організації того, що підлягає повідомленню. Виникає як би «простір значень» [45, 24] тобто закріплені в мові знання про світ, куди неодмінно вплітається національно-культурний досвід конкретної мовної спільності. Говорять, що світ формується мовою, тобто мовною картиною світу як сукупністю знань про світ, відображених у лексиці, фразеології та граматиці.

Термін «мовна картина світу» – це не більше, ніж метафора, бо в реальності специфічні особливості національної мови, в яких зафіксовано унікальний суспільно-історичний досвід певної національної спільноти людей, створюють для носіїв цієї мови не якусь іншу, неповторну картину світу, відмінну від об'єктивно існуючої, а лише специфічне забарвлення цього світу, обумовлену національною значимістю предметів, явищ, процесів, виборчим ставленням до них, яке породжується специфікою діяльності, способом життя і національної культури даного народу.

Цікавість до мовної картини світу виявляється ще в роботах В. Гумбольдта, який писав, що «різні мови є для нації органами їх оригінального мислення і сприйняття». До кінця ХХ століття з'явилося багато робіт, присвячених даній проблемі, – роботи Г.А. Брутян, С.А. Васильєва, Г.В. Колшанського, Н.І. Сукаленко, М. Блека, Д. Хаймса та ін. Зростаючий інтерес до цієї проблеми пов'язаний з когнітивними дослідженнями останніх років, в рамках яких робляться спроби зв'язати теорію мовних гештальтів з теорією фреймів як структур знання.

Теорія мовних гештальтів була висунута Дж. Лакоффом, а потім визнана іншими вченими. Гештальт – це особливі глибинні змістовні одиниці мови. крім реалізації у мові, гештальти складають основу сприйняття людиною дійсності, направляють пізнавальні процеси, визначають специфіку і характер

моторних актів і т.д. Глибинність гештальтів щодо мови проявляється в декількох аспектах. Так, на поверхнево-мовному рівні один і той же гештальт може реалізовуватися як різні сенси, і тільки спеціальні дослідження можуть встановити їх єдність. Дж. Лакофф показав, що суперечка і війна описуються в одних і тих самих термінах, і це є ознакою однакового мислення.

Гумбольдівська ідея «мовного світобачення» отримала розвиток в сучасному неогумбольдтіанстві. Дійсно, кожен народ по-своєму розчленовує різноманіття світу. По-своєму називає ці фрагменти світу. Національна своєрідність мовної картини світу розглядається неогумбольдтіанцями не як результат тривалого історичного розвитку, а як початкові властивості мов. На їхню думку, люди за допомогою мови створюють свій особливий світ, відмінний від того, який їх оточує. [13]

Картина світу лежить в основі індивідуальної і суспільної свідомості. Мова ж виконує вимоги пізнавального процесу. Концептуальні картини світу у різних людей можуть бути різними, наприклад, у представників різних епох, різних соціальних, вікових груп, і т.д. Люди, які говорять на різних мовах, можуть мати при певних умовах близькі концептуальні картини світу, а люди, що говорять на одній мові, – різні. Отже, в концептуальній картині світу взаємодіють загальнолюдське, національне й особистісне.

Прислів'я та приказки відіграють особливу роль у створенні мовної картини світу. Вони є «дзеркалом життя нації». Природа значення прислів'їв та приказок тісно пов'язана з фоновими знаннями носія мови, з практичним досвідом особистості, з культурно-історичними традиціями народу, який говорить цією мовою. Своєю семантикою прислів'я та приказки спрямовані на характеристику людини і її діяльність.

Мовна картина світу створюється різними фарбами, найбільш яскравими, з нашої точки зору, є міфологеми, образно-метафоричні слова, паремії і т.д. Наше світорозуміння частково знаходиться в полоні у мовної картини світу.

Кожна конкретна мова містить в собі національну, самобутню систему, яка визначає світогляд носіїв цієї мови і формує їх картину світу.

Кінець ХХ століття був часом лінгвокультурологічного буму, коли проблеми взаємозв'язку мови і культури увійшли в число найактуальніших в сучасній лінгвістиці за останні п'ять років та майже в кожній європейській країні пройшло по кілька лінгвокультурологічних конференцій, вийшли їх матеріали, публікуються збірники статей.

Цей вибух інтересу до проблеми – результат когнітивної революції в мові, яка, як почалася тоді, коли відкрився, свого роду, глухий кут: виявилось, що в науці про людину немає місця головному, що створило людину та її інтелект, – культурі. (Р.М. Фрумкіна).

У кожній культурі свої ключові слова. Повний їх список для української культури ще не встановлено, хоча вже описаний цілий ряд таких слів – душа, воля, доля, життя, смерть і т.д. Щоб вважатися ключовим словом культури, слово має бути загальноживаним, частотним, має бути в складі прислів'їв і приказок.

Отже, кожна конкретна мова являє собою самобутню систему, яка накладає свій відбиток на свідомість її носіїв і формує їх картину світу.

1.2 Мовна картина світу і національний характер британців

На сьогоднішній день велике значення надається іноземній мові. Багато людей живе і працює за кордоном, що призводить до неминучих контактів з людьми, які є носіями іншої культури, а значить, і іншого національного характеру. Прояв ментальності народу і національного характеру видно в мові. Знання мови допомагає відчувати багатство і глибину культури народу, досягнути цінності і ідеали цього народу. Вивчення прислів'їв і приказок сприяє розумінню менталітету і національного характеру носія мови. Національний характер – це сукупність специфічних фізичних і духовних якостей, норм поведінки і діяльності, типових для представників тієї чи іншої нації [10, 291].

У кожної нації є свої ключові слова. Так, загальноприйнято вважати, що для англійців характерна ввічливість, правдивість, спокій, стриманість, доброзичливість. Стриманість відображена в таких прислів'ях, як:

Almost never killed a fly (За «майже» не вішали).

Bad compromise is better than a good lawsuit (Поганий компроміс кращий за добрий позов).

Be slow to promise and quick to perform (Будь не швидкий на обіцянку, а швидкий на виконання).

Be swift to hear, slow to speak (Швидко слухай, та не дуже говори).

Speech is silver, silence is gold (Мова – срібло, мовчання – золото).

Before you make a friend eat a bushel of salt with him (Перш ніж з людиною подружитися, з'їж з ним пуд солі).

Ряд прислів'їв підкреслюють небезпеку підтримки поганий компанії:

He should have a long spoon that sups with the devil (Хто вечеряє з дияволом, повинен заpastися довгою ложкою ≈ Зв'язався з чортом, нарікай на себе).

The rotten apple injures its neighbours (Гниле яблуко псує своїх сусідів).
Who keeps company with the wolf will learn to howl (Хто водиться з вовками, навчиться вити).

The unrighteous penny corrupts the righteous pound (Неправедний пенні псує праведний фунт).

One ill weed mars a whole pot of pottage (Один шкідливий бур'ян псує весь горщик юшки).

One drop of poison inflects the whole tun of wine (Одна крапля отрути зіпсує всю бочку вина).

Такі якості, як наполегливість у досягненні мети, терпіння видно з наступного ряду прислів'їв:

Constant dripping wears away the stone (Крапля камінь точить).

Rome was not built in a day (Рим був побудований не за один день).

Where there's a will there's a way (Де хотіння, там і вміння).

Feather by feather the goose is plucked (Перинка за пір'інкою і гусак ощипаний).

Grain by grain, and the hen fills her belly (Зернятко за зернятком – і курочка сита).

Спокій англійців або їх стриманість від поспішних висновків видно з наступного ряду прислів'їв:

Do not cross the bridge till you come to it (Не переходь через міст, поки ти до нього не дійшов).

Do not meet trouble half-way (Не зустрічай біду на півдорозі).

Never trouble trouble till the trouble troubles you (Ніколи не роби біду, поки вона тебе не турбує).

Do not cry before you are hurt (Не кричи поки тобі не заподіяли біль).

Care brings grey hair (Від занепокоєння сивіє волосся).

It is not work that kills, but worries (Не робота вбиває, а турбота).

Про англійську ввічливість свідчать такі прислів'я:

Politeness costs little, but yields much (Ввічливість обходиться дешево, та багато дає).

All doors open to courtesy (Перед ввічливістю відкриті всі двері).

Pride goes before a fall (Гординя передує падінню).

Civil denial is better than a rude grant (Ввічлива відмова краще, ніж груба згода).

Ще однією відмінною рисою англійців є те, що вони говорять не завжди те, що думають. І ця риса як ніяка інша яскраво видно з цілого ряду прислів'їв:

All are not friends that speak us fair (Не всяк той друг, хто нас хвалить).

All are not hunters that blow the horn (Не всяк той мисливець, хто в ріг сурмить).

All are not merry that dance lightly (Не всяк весел, хто жваво танцює).

All are not saints that go to church (Не всяк праведник, хто до церкви ходить).

All truths are not to be told (Не всяку правду слід вимовляти вголос).

Believe not all that you see nor half what you hear (Не вір всьому, що бачиш, ні половині того, що люди говорять).

Для української та української культури характерна щирість і відкритість. В українських прислів'ях, як в дзеркалі відбивається гостинність і щедрість:

Першому гостю перше місце і червона ложка.

Червоному гостю честь та місце.

Сідай, гостем будеш.

Чим багаті, тим і раді.

Красна річка берегами, а обід пирогами.

Таким чином, порівняння прислів'їв і приказок різних народів показує, як багато спільного мають ці народи, що сприяє їх кращому взаєморозумінню та зближенню [14, 26]. Повагу до національної культури, рідних мов інших народів неможливо відчутти без знання цієї культури. [22, 132].

Давно помічено, що мудрість і дух народу виявляються в його прислів'ях і приказках, а знання прислів'їв і приказок того чи іншого народу сприяє не тільки кращому знанню мови, а й кращому розумінню способу мислення і характеру народу. Національний характер живучий у всіх народів. Але, ні до якого народу це не стосується більшою мірою, ніж до англійців. Таким чином, перша і найбільш очевидна риса цієї нації – стабільність і сталість характеру. Вони менше інших схильні до впливу часу, минушим модам.

Допитливість англійців дозволила їм познайомитися з кращими з того, чим володіють інші народи, і все-таки вони залишилися вірні своїм традиціям. Захоплюючись французькою кухнею, англійці не стануть імітувати її у себе вдома. Англійці завжди зберігають свою індивідуальність.

Не можна стверджувати, ніби англійці ніколи не змінювалися. Зміни відбуваються постійно, але ці відмінності, такі помітні зовні, не зачіпають нації. Добре це чи погано, але споконвічні риси англійської натури як і раніше залишаються якимось спільним знаменником, надають глибоке вплив на національний характер і загальний стиль життя.

Принципи "джентльменської поведінки", були зведені в культ при королеві Вікторії. І вони взяли гору над крутим норвом "старої Англії".

Англійцю і тепер доводиться вести постійну боротьбу з самим собою, з природними пристрастями свого темпераменту, що рвуться назовні. І такий жорсткий самоконтроль забирає надто багато душевних сил. Цим можна частково пояснити те, що англійці важкі на підйом, схильні обходити гострі кути, що їм притаманне бажання бути поза сторонніх поглядів, породжує культ приватного життя.

Сучасні англійці вважають самовладання головним достоїнством людського характеру. Слова: "Умій тримати себе в руках" – як ніщо краще висловлюють девіз цієї нації. Чим краще людина вміє володіти собою, тим вона більш гідна. В радості і в горі, при успіху і невдачі людина повинна залишатися незворушною хоча б зовні, а ще краще – якщо і внутрішньо. Англійця з дитинства привчають спокійно переносити холод і голод, долати біль і страх, приборкувати прихильності й антипатії.

Вважають, що розкутий прояв почуттів є ознакою невихованості, англійці часом хибно судять про поведінку іноземців, точно так само як і іноземці, нерідко хибно судять про англійців, приймаючи маску незворушності за саму особу або ж не усвідомлюючи, навіщо потрібно приховувати справжнє душевний стан під такою маскою.

Англійці відрізняються помірністю, про яку вони не забувають як під час праці, так і в насолодах. У англійця майже немає нічого показного. Він весь живе, перш за все, і найбільше для себе. Його природі властиві любов до

порядку, комфорту, прагнення до розумової діяльності. Він любить хороший транспорт, свіжий костюм, багату бібліотеку.

Серед людської метушні неважко впізнати справжнього англієця. Ніякий шум і крик не зіб'ють його з пантелику. Він ні на хвилину не зупиниться. Де потрібно, він неодмінно вступається, зверне зі тротуару, поверне убік, ніколи не висловивши на своєму важливому обличчі ні найменшого подиву чи переляку.

Англієці не тільки вміють обходити всі перешкоди, уникаючи ломки, а й сама робота виконується у них з досконалим спокоєм, так що навіть найближчий сусід часто і не підозрює, що поруч з ним кипить гігантська робота.

Немає народу в Європі, у якого б звичай зводився в такий недоторканий закон. Раз звичай існує, як би він не був дивний, смішний або оригінальний, жоден добре вихований англієць не наважиться його порушити. Хоча англієць політично вільний, він строго підпорядковується громадській дисципліні і укоріненим звичаям.

Англієці терпимі до чужої думки. Важко уявити собі, до якої міри у цього народу сильна пристрасть до парі. Феноменом є також поширення клубів. Клуб вважається будинком, сімейним святилищем, таємниці якого нікому не можна порушувати безкарно. Вигнання з клубу - найбільша ганьба для англієця.

Англієць відчуває сильну потребу в суспільстві, але ніхто краще за нього не вміє усамітнюватися серед численних друзів. Не порушуючи пристойності, він здатний відмінно бути самим з собою серед величезного натовпу, віддаватися своїм роздумам, робити все, що йому завгодно, ніколи не обмежуючи ні себе, ні інших.

Ніхто не вміє так строго розподіляти свій час і гроші, як англієць. Він надзвичайно багато працює, але завжди знаходить час і відпочити. У години праці він працює, не розгинаючи спину, напружуючи всі розумові та фізичні сили, у вільний час він охоче віддається задоволень.

Англієць дуже марнослашний. Він упевнений, що в його батьківщині все йде краще, ніж у інших. Тому він дивиться на іноземця зарозуміло, з жалем і нерідко з повним презирством. Цей недолік у англійців розвинувся внаслідок відсутності товариськості і перебільшеного свідомості своєї переваги над іншими.

Гроші – кумир англійців. Ні у кого багатство не користується такою пошаною. Яке б не було суспільне становище англійця, будь то вчений, адвокат, політичний діяч чи священнослужитель, перш за все він комерсант. На кожному терені він приділяє багато часу добування грошей. Його перша турбота завжди і всюди - нажити якомога більше. Але при цьому неприборканій жадібності і пристрасті до наживи англієць зовсім не скупий: любить жити з великим комфортом і на широку ногу.

Англійці багато подорожують і завжди намагаються дізнаватися більше фактів, але зовсім мало зближуються з народами країн, які відвідують. Зближуватися на чужині з іноземцями їм не дозволяє етикет, гордість, нерозуміння і презирство до чужих звичаїв. В Англії ніщо не перетворюється в руїни, ніщо не відживає свій термін: поруч з переказами тісняться нововведення.

Англієць має природжену здатність до шукання пригод. Флегматик по натурі, він здатний пристрасно захоплюватися усім великим, новим, оригінальним. Якщо життя англійця складається таким чином, що він позбавлений можливості вести важку боротьбу з життєвими перешкодами, то він починає страждати нестерпною нудьгою. Тоді від гнітючої нудьги приймається шукати розваги в найдивніших пригоди.

Національний характер живучий у всіх народів. Але ні до якого народу це не стосується більшою мірою, ніж до англійців, які, судячи з усього, мають щось на зразок патенту на живучість своєї природи. Таким чином, перша і найбільш очевидна риса цієї нації – стабільність і сталість характеру складових її індивідів. Вони менше інших схильні до впливу часу, минулим модам. Однак

при всій своїй стабільності характер цей складений з досить суперечливих, навіть парадоксальних рис.

Типовими рисами національного характеру англійців вважається врівноваженість, манірність, гордовитість, прагнення слідувати правилам. Незворушність, самовладання, стриманість і ввічливість аж ніяк не були рисами англійського характеру для «веселою старої Англії», де верхи і низи суспільства швидше відрізнялися буйною вдачею, де для зухвалої поведінки не було моральних заборон. Принципи «джентльменського поведінки», були зведені в культ лише при королеві Вікторії. І вони взяли гору над крутим норвом «старої Англії». Але англійцеві і тепер доводиться вести постійну боротьбу з самим собою, з пристрастями свого темпераменту, що рветься назовні. (Варто згадати поведінку англійських футбольних фанатів). І такий жорсткий самоконтроль забирає надто багато душевних сил. Цим частково можна пояснити те, що англійці важкі на підйом, схильні обходити гострі кути, що їм притаманне бажання бути поза сторонніх поглядів, породжує культ приватного життя.

My house is my castle. Мій дім моя фортеця.

(Ніхто не має права втручатися в моє домашнє життя).

Пор. У своєму будинку як хочу, так і роблю.

There is no place like home. Свій будинок – найкраще місце.

Пор. В гостях добре, а вдома краще. Хоч по вуха плисти, а вдома бути.

Put not your hand between the bark and the tree.

Не поклади руку між корою і стовбуром.

Сенс: не втручайся в чужі сімейні справи.

Пор. Свої собаки гризуться, чужий НЕ приставай. Не сунь носа в чуже просо.

Швидше за все, саме тому англійські прислів'я про гостинність, так відрізняються від українських:

The best fish smell when they are three days old.

Навіть найкраща риба через три дні починає смердіти.

Сенс: не потрібно зловживати гостинністю.

Хороший гість, якщо він не засиджується.

Сучасні англійці вважають самовладання головним достоїнством людського характеру. Чим краще людина володіє собою, тим він більш достойним. В радості і в горі, при успіху і невдачі людина повинна залишатися незворушним хоча б зовні, а ще краще і внутрішньо.

When angry, count a hundred. Коли розсердишся, порахуй до ста.

Who is not fit to command others that can not command himself.

Не може керувати іншими той, хто не в змозі впоратися з самим собою.

Пор. Хто собою не править, той і іншого на розум не наставить.

Anger and haste hinder good counsel. Гнів і поспіх затемнюють розум.

Пор. У гніві не карати. Гнівайся, та не гріши.

Англійці відрізняються помірністю, про яку вони не забувають, як під час праці, так і в насолодах. В англійців немає нічого показного. Вони живуть насамперед і найбільше для себе. Їх природі властиві любов до порядку, комфорту, прагнення до розумової діяльності.

Немає народу в Європі, у якого б звичай зводився в такий недоторканий закон. Раз звичай існує, як би він не був дивний, смішний або оригінальний, жоден добре вихований англієць не наважиться його порушити. Хоча англійці політично вільні, вони строго підкоряються громадській дисципліні і укоріненим звичаям. Англійці терпимі до чужої думки.

So many countries, so many customs. Скільки країн, стільки звичаїв.

So many men, so many minds. Скільки людей, стільки й думок .

Пор. Скільки голів – стільки розумів.

It takes all sorts to make a world. Світ з різних людей складається.

Пор. Всякі люди бувають

Tastes differ. – Смаки різні. (дослівний переклад).

Про смаки не сперечаються. На смак і колір товариша немає (російське прислів'я).

So many men, so many minds. – Скільки людей, стільки розумів (дослівний переклад).

Хоча англієць відчуває сильну потребу в суспільстві, але ніхто краще за нього не вміє усамітнитися серед численних друзів. Не порушуючи пристойності, він здатний відмінно бути самим собою серед величезного натовпу.

A hedge between keeps friendship green.

Коли між друзями огорожа, то і дружба довша.

Сенс: дотримання меж у відносинах сприяє тривалій дружбі.

Old friends and old wine are best. Старі друзі і старе вино – найкращі.

Пор. Старий друг краще нових двох.

Річ хороша, поки нова, а один – коли старий.

A friend in need is a friend indeed. Друг в нужді — справжній друг.

Пор. Друг пізнається в біді.

Ніхто не вміє так строго розподіляти гроші і свій час, як англієць.

Time is money.

Пор. Час – гроші.

Час гроші дає, а на гроші час не купиш.

Століття довге, та година дорога. Пора та час дорожче золота.

Англієць надзвичайно багато працює, не розгинаючи спину, напружуючи всі розумові та фізичні сили.

Who wants that will thrive, must rise at five.

Хто хоче процвітати, раніше повинен вставати.

Пор. Рано вставши, більше напрацюєш.

Who would catch fish must not mind getting wet.

Хто хоче рибку зловити, не повинен боятися намокнути.

Пор. Щоб рибку з'їсти, треба в воду лізти.

Без праці не витягнеш і рибку зі ставка

Who would search for pearls must dive below.

Хто хоче шукати перли, повинен пірнати.

Пор. Хто хоче рибку з'їсти, той повинен в воду лізти.

Business before pleasure. Спочатку справа, потім розваги.

Пор. Справі – час потісі – годину. Зроби справу, гуляй сміло.

No pains, no gains. Без праці немає і заробітку (дослівний переклад).

Без праці не витягнеш і рибки зі ставка (російське прислів'я).

Ні у кого багатство не користується такою пошаною. Яке б не було суспільне становище англійця, будь то вчений, адвокат, політичний діяч чи священнослужитель, перш за все він комерсант. На кожному терені він приділяє багато часу добування грошей. Його перша турбота завжди і всюди - нажити якомога більше.

Money begets money. Пор. Деньга грошенят наживає.

Деньга на гріш набігає. Гроші до грошей йдуть.

Money is power. Гроші – це сила.

Light purse is a heavy curse. Легкий гаманець – важке прокляття.

Пор. Гірше за всіх бід, коли грошей немає.

Money has no smell. Гроші не пахнуть.

Але при цьому неприборканої жадібності і пристрасті до наживи англієць зовсім не скупий: любить жити з великим комфортом і на широку ногу.

Money is a good servant but a bad master.

Гроші – хороший слуга, але поганий господар.

Сенс: людина повинна розпоряджатися грошима, а не гроші людиною.

Розумна людина – господар грошей, а скупий – слуга.

Англієць має природжену здатність до шукання пригод. Флегматик по натурі, він здатний пристрасно захоплюватися усім великим, новим, оригінальним. Якщо життя англійця складається таким чином, що він позбавлений можливості вести важку боротьбу з життєвими перешкодами, то

він починає страждати нестерпною нудьгою. Тоді від гнітючої нудьги приймається шукати розваги в найдивніших пригоди.

It is better to wear out than to rust out. Краще зноситися, ніж заіржавіти.

Better a glorious death than a shameful life.

Краще померти в полі, ніж в жіночому Подолі.

Краще почесна смерть, ніж ганебна життя.

Nothing venture, nothing have. Нічим не ризикувати – значить, нічого і не мати.

Пор. Чи не ризикуючи, що не здобудеш. Вовків боятися – по дрова не ходити.

Вовків боятися – дров не мати.

Ідеалом англійців служить незалежність, освіченість, гідність, чесність і безкорисливість, такт, витонченість манер, вишукана ввічливість, здатність пожертвувати часом і грошима для доброї справи, вміння керувати і підкорятися, наполегливість в досягненні поставленої мети:

Money spent on the brain is never spent in vain.

Гроші, витрачені на освіту, ніколи даром не пропадають.

Better unborn than untaught. Краще не народитися, ніж неуком жити.

Politeness costs little (nothing), but yields much.

Ввічливість обходиться дешево, та багато дає.

Пор. Ласкаве слово не важко, а споро.

All doors open to courtesy. Перед ввічливістю всі двері відкриваються.

Медом більше мух наловиш, ніж оцтом.

У англійців цінується чесність.

A quiet conscience sleeps in thunder. З чистою совістю і в грозу спиться.

A clean fast is better than a dirty breakfast. Чесний пост краще, ніж нечесний.

(Букв. Брудний) сніданок. Сенс: краще біднішими, так чесніше.

Пор. Краще бідність та чесність, ніж прибуток та сором.

Хліб з водою, та не пиріг з лихвою.

A clean hand wants no washing. Чисту руку мити не потрібно.

Сенс: чесній людині виправдовуватися зайве.

Пор. Правда, хто не шукає. Правду фарбувати немає потреби.

A clear conscience laughs at false accusations. Чиста совість сміється над наклепом. Пор. Добра совість не боїться наклепу. Чистого і вогонь не обпечеться.

Honesty is the best policy. Чесність – найкраща політика.

Національне світовідчуття і світорозуміння дуже важливо для виховання любові до рідної культури і поваги до Батьківщини. Морально-етична сфера, яка є динамічною областю мовної картини світу, обумовлена історико-культурними особливостями життя етносу і знаходить всебічне відображення в фонді прислів'їв і приказок народу, які концентрують колективну оцінку.

Англійські прислів'я та приказки відрізняються один від одного застосовуваними в них образами, надають різні відтінки висловлювань. Для англійських прислів'їв більш характерними є оптимізм, працьовитість, прагматизм, вміння розпоряджатися грошима, повагу до приватного життя, терпимість до чужої думки. Розгляд виділених концептів, аналіз відібраних прислів'їв і приказок, безсумнівно, не є повним, як і сам їх набір, однак, вказує на те, що прислів'я і приказки розглянутих народів безумовно можуть дати ключ до розуміння національних характерів і вимагають більш уважного вивчення в руслі міжкультурної комунікації. Також слід зазначити, що прислів'я – не сама велика, але найхарактерніша частина фольклорної спадщини народу.

1.3 Визначення та порівняльна характеристика прислів'їв і приказок

Прислів'я та приказки – це один з найдавніших жанрів усної народної творчості, "вони є першим зразком мовної діяльності людини і пам'ятників її словесного мистецтва".

Протягом багатьох століть ці висловлювання проявляли здатність народу відбирати й осмислювати найхарактерніші, типові сторони явищ природи, праці, побуту, сімейного і суспільного життя тощо.

Таким чином, вони допомагали накопичити життєвий досвід, а також підкреслювали особливості взаємин між людьми. Таким чином, прислів'я і приказки – це короткі, стислі, а іноді і римовані вислови, які передають результати спостережень людиною свого життя в афористичній формі.

Що ж, прислів'я – це короткий, образне, точне народний вислів повчального характеру, висловлює переважно морально-етичну проблему, узагальнює і типізують різні явища життя і входить, в свою чергу, до розмовної мови.

Прислів'я складаються з двох частин. Перша частина вказує на якесь явище, а зміст другої – це протиставлення першої частини або висновки. наприклад:

· You can take the horse to the water, but you can not make him drink – "ви можете привести коня до води, але ви не можете змусити його пити.

Приказка – це короткий крилатий народний вислів, близький до прислів'я; іноді – вкорочене прислів'я, але без властивого йому повчального характеру (наприклад, as pale as a ghost).

Наявність родової близькості прислів'їв і приказок викликає необхідність чіткого розмежування цих двох понять. Однак різкі відмінності між приказками і прислів'ями не існує. Різниця між ними полягає лише в тому, що "прислів'я завжди мають закінчений вигляд, тобто висловлюють думку повно, а приказки дають лише натяк на думку" [3, 43].

Крім того, що прислів'я констатують деякі факти, вони ще й містять у собі раду, застереження проти чогось, схвалення чого тощо. наприклад:

Do not count your chickens before they are hatched – "Курчат по осені рахують".

An hour in the morning is worth two in the evening – "Ранок вечора мудріший".

Velvet paws hide sharp claws – "слова ласкаві, і думки лукаві".

За структурними ознаками прислів'я традиційно відносяться дослідниками до текстів малих форм фольклору.

За визначенням лінгвістичного статусу для прислів'я, то найбільш доцільним буде термін "текст малої форми" або "нетиповий текст малої форми".

Оскільки прислів'я мають повчальний характер, то їх часто порівнюють з байкою. Байку, зі спостереження Куніна А.В. [22, 203], відрізняє від прислів'я більш ускладнена композиційна будова (наприклад, фабула, зафіксовано авторство, наявність діючих осіб і т.п.), яка і обумовлює її функціонування в якості повноцінного літературного твору, в той час як прислів'я, в першу чергу, є комунікативною мовною одиницею.

Приказки не мають таких властивостей. Найчастіше – це точні переносні порівняння, фігуральні звороти, що використовуються для надання висловлюванню емоційності і жвавості, а людині, предмету, дії чи явищу – точної характеристики. Наприклад:

Sink or swim? – "або пан, або пропав";

The devil is blind – "як рак свисне".

Приказка часто буває частиною прислів'я. Наприклад, приказка:

To look a gift in the mouth – "заглядати в зуби дарованому коню" (критикувати подарунок) – це частина прислів'я "you mouth not look a gift horse in the mouth" – "дарованому коневі в зуби не дивляться".

To run after two hares – "гнатися за двома зайцями" – це частина прислів'я "*if you run after two hares you will catch neither*" – "за двома зайцями поженешся, жодного не зловиш" [6, 43].

На відміну від прислів'я, в синтаксичному відношенні приказка функціонує як фрагмент пропозиції або образне порівняння. При цьому, приказки здатні виступати в формі пропозиції тільки у вигляді розгорнутих обставин. Наприклад: "... *because the fat is in the fires, when two Sundays come together*" [7, 112].

Іноді дуже важко відрізнити прислів'я від приказки. Правда, приказка часто межує з прислів'ям. У разі приєднання до приказки одного слова або зміни порядку слів, вона стає прислів'ям. Тому в усному мовленні приказки часто стають прислів'ями, а прислів'я - приказками.

1.4 Способи відображення адекватності фразеологічних одиниць

Питання міжмовної фразеологічної еквівалентності висвітлювали такі лінгвісти, як Солодухо Е., Зорівчак Р., Арсентьєва О., Квеселевич Д., Влахов С., Флорін С. та ін. Серед дослідників цього питання існують розбіжності як щодо термінології на позначення семантичної співвідносності фразеологічних одиниць у різних мовах, так і щодо визначення критеріїв належності тих чи інших ФО до повних чи часткових еквівалентів і аналогів.

Деякі дослідники (Р. Зорівчак, Е. Солодухо та ін.) виділяють лише фразеологічні еквіваленти, класифікуючи їх на підгрупи, інші – (Я. Рецкер, Ю.Гольцекер, Д. Квеселевич, В. Скар, О. Арсентьєва, І. Корунець та ін.) – виділяють як фразеологічні еквіваленти, так і аналоги.

Головні ознаки фразеологічної еквівалентності визначає збіг змістового боку співвідносних фразеологічних одиниць [29, 23]. Якщо вони збігаються за значенням або значеннями (при полісемії) і стилістичним забарвленням, такі фразеологічні одиниці можна вважати повними еквівалентами. Якщо фразеологізми мають часткові розбіжності в семантичній структурі і / або не збігаються стилістично в одному із значень при полісемії, то дослідник відносить їх до обмежених еквівалентів.

Дослідники Влахов С. і Флорін С. фразеологічним еквівалентом вважають фразеологізм мови перекладу, який за усіма ознаками рівноцінний відтвореній одиниці. Фразеологічний еквівалент повинен мати подібне денотативне і конотативне значення, тобто між співвідносними одиницями не має бути відмінностей у смисловому значенні, стилістичній співвіднесеності, метафоричності і емоційноекспресивному забарвленні. Крім того, фразеологічні еквіваленти мають збігатися за компонентним складом, мати однакові лексико-граматичні ознаки (наприклад, співвідноситися з однією граматичною категорією). Ще одна важлива ознака, про яку наголошують дослідники, – це майже повна відсутність національного колориту.

На думку Р.П. Зорівчак, про повну фразеологічну еквівалентність можна говорити тоді, коли різномовні фразеологічні одиниці збігаються за образністю, предметно-логічним, експресивно-емоційним і функціонально-стилістичним змістом, а також структурно-граматичним оформленням [19, 50].

О.Ф. Арсентьєва при повній еквівалентності виділяє збіг сигніфікативно-денотативного значення, суб'єктивно-оцінної і емоційноекспресивної конотацій, функціонально-стилістичного забарвлення, структурно-граматичної організації і компонентного складу [4, 97]. До того ж, враховується специфіка типологічних ознак, притаманних одній мові і не характерних для іншої.

Повними фразеологічними еквівалентами ми вважаємо фразеологічні одиниці української і англійської мов на позначення суб'єктивної оцінки людини, які збігаються за значенням, мають однакову емоційно-експресивну й оцінну конотації, образність, стилістичне забарвлення, структурно-граматичну будову і компонентний склад. Прикладами повної міжмовної фразеологічної еквівалентності є українські фразеологічні одиниці на позначення особливостей характеру людини *гаряча голова* і англ. *a hot head* “гаряча, запальна людина”. Звичайно, наявність артикля в англійській фразеологічній одиниці жодним чином не впливає ні на її значення, ні на стилістичне забарвлення і т. ін. До повних еквівалентів відносимо ряд порівняльних виразів, наприклад, українські

фразеологічні одиниці на позначення особливостей характеру людини (мовчазний) як риба і її англійський відповідник (as) *dumb as a fish*; українські фразеологічна одиниця, яка характеризує матеріальне становище людини (бідний) як церковна миша і її еквівалент в англійській (as) *poor as a church mouse* у значенні “дуже бідний”. Наведені приклади порівняльних фразеологічних одиниць демонструють високий ступінь еквівалентності або, як визначав Р. Глазирін, абсолютну тотожність [9, 24]. Проте, на наш погляд, мова не може йти про абсолютну фразеологічну еквівалентність через особливо але Іов не відступився від Бога) та ін. В англійській мові слова на позначення цих персонажів використовуються, як бачимо, в порівняннях. В українській же мові вони частіше виступають у функції метафоризованих образів.

Частковим фразеологічним еквівалентам в основному притаманні лексичні й граматичні розбіжності. Тут ми виділяємо групу фразеологічних одиниць української і англійської мов, які відрізняються одним із компонентів з дещо іншою семантикою, до того ж у їх складі можлива наявність варіантних компонентів. Наприклад, українська фразеологічна одиниця на позначення матеріального стану людини купатися в розкоші «жити в багатстві, мати всього вдосталь» і англ. *to swim in luxury* (букв. «плавати в розкоші») – «розкошувати, жити в багатстві», маючи однакове значення, експресивно-емоційне і стилістичне забарвлення, структурно-граматичну будову (дієслівні фразеологічні одиниці), відрізняються компонентами купатися і *swim*.

Українська фразеологічна одиниця (хитрий) як лисиця вступає у відношення часткової еквівалентності з англ. (as) *sly (cunning) as a fox* у значенні “(дуже) хитрий”. Ці фразеологізми збігаються за смисловим значенням, суб’єктивно-оцінною конотацією, стилістичним забарвленням. За структурно-граматичною організацією зіставлявані фразеологічні одиниці подібні (належать до порівняльних). В англійській фразеологічній одиниці наявний варіант слова *sly* “лукавий, хитрий; лицемірний” – *cunning* “хитрий, підступний”.

До цієї групи часткових фразеологічних еквівалентів належать також укр. розумна (твереза) голова і англ. a wise head (букв. “мудра голова”) – “розумна, розсудлива, кмітлива людина” та ін. Як бачимо, варіантні компоненти притаманні як українській мові, так і англійській.

До іншої групи часткових фразеологічних еквівалентів відносимо фразеологічні одиниці української і англійської мов, які мають деякі морфологічні розбіжності. Вони можуть відрізнятися порядком слів, формою числа, в якому стоїть іменник [12, 132] або ж уживанням прийменника. Наприклад, укр. мішок з кістками “дуже худа, виснажена людина” (ірон.) і англ. a bag of bones при однаковому значенні, структурно-граматичній будові (клас субстантивних фразеологічних одиниць із структурою іменник + прийменник + іменник) і з однаковим складом компонентів відрізняються емоційно-експресивним відтінком і прийменником.

Наведемо ще приклад: укр. кістки та шкіра і англ. skin and bone(s) із значенням “дуже, надто худий”. Компоненти англійської фразеологічної одиниці розташовані у зворотному порядку порівняно з компонентами української. Крім того, вони відрізняються і формою числа, оскільки укр. кістки має форму лише множини, а англійський відповідник може мати як форму однини, так і множини – bone/ bones.

Термін аналог увів у лінгвістику Я.Й. Рецкер в середині ХХ ст. Проте згодом він почав використовувати термін “варіантний відповідник” [29, 14]. Цей термін використовують також і сучасні дослідники фразеології, зокрема Ю. Щепель, Г. Петрова, В. Беляков та ін. Фразеологічним варіантом (аналогом) вони називають таку українську фразеологічну одиницю, яка аналогічна оригіналу за смислом, але відрізняється образом, що лежить в її основі.

Міжмовні фразеологічні аналоги виділяють такі дослідники, як О. Арсентьєва, В. Комісаров, Ю. Гольцекер, Д. Квеселевич, В. Скар та ін.

На нашу думку, досить ґрунтовно проаналізувала фразеологічні аналоги О.Ф. Арсентьєва на матеріалі англійських і російських фразеологічних

одиниць, семантично орієнтованих на людину. До міжмовних фразеологічних аналогів дослідниця відносить фразеологізми, які виражають однакове або близьке значення, але характеризуються відмінністю або приблизною подібністю внутрішньої форми [3, 106]. Для фразеологічних аналогів також притаманний збіг сигніфікативно-денотативного значення і суб'єктивно-оцінної конотації. О. Арсентьева виділяє три групи досліджуваних фразеологічних аналогів:

- 1) з приблизним збігом структурнограматичної організації і однаковою лексемою у компонентному складі;
- 2) з приблизним збігом структурно-граматичної організації і різним компонентним складом;
- 3) з різною структурно-граматичною організацією і різним компонентним складом.

Крім того, дослідниця виділяє окрему групу часткових аналогів – ті фразеологічні одиниці англійської і російської мов, які мають приблизний збіг у значенні, подібну або різну емоційно-експресивну і функціонально-стилістичну конотації, а також значною мірою відрізняються структурно-граматичною будовою і компонентним складом [4, 114].

Серед фразеологічних одиниць на позначення суб'єктивної оцінки людини української і англійської мов ми виділяємо за І.В. Корунцем групу близьких і наближених аналогів [38, 123]. Близькі аналоги поділяємо на дві підгрупи:

- 1) фразеологічні аналоги з приблизним збігом структурнограматичної будови і однаковою лексемою в компонентному складі. При цьому, незалежно від структури фразеологізмів, вони належать до одного класу (субстантивні, дієслівні і т. ін.);
- 2) фразеологічні аналоги з приблизно однаковою структурою і різною образністю. На відміну від першої підгрупи фразеологічних аналогів, для цієї підгрупи характерна різна образність.

Наведемо приклади першої підгрупи фразеологічних аналогів: українських фразеологічних одиниць майстер на всі руки (у 1-му знач.) і англ. a man of his hands “людина, яка все вміє робити, вправна, тямуща у будь-якій справі”. При однаковому значенні, суб’єктивно-оцінній і експресивно-емоційній конотаціях обидва фразеологізми належать до класу субстантивних (зі структурою іменник + прийменник + іменник із розширенням другого компонента фразеологічної одиниці за допомогою займенників). У компонентному складі обидва фразеологізми мають лексеми з спільною семантикою – руки і hands.

Візьмемо ще одну пару фразеологічних одиниць, які позначають матеріальне становище людини: укр. “сипати грішми” (“бути необачним у витратах; надмірно, нерозсудливо витратити гроші”) і англ. to be flush with one’s money (букв. “бути марнотратним з власними грошима”) у значенні “сипати, розкидатися грошима”. Лексеми гроші і money у порівнюваних фразеологічних одиницях мають однакову семантику. З точки зору структурно-граматичної будови належать до класу дієслівних фразеологічних одиниць з різною структурою.

Для другої підгрупи українських і англійських фразеологічних аналогів характерний приблизний збіг структурно-граматичної організації і різна образність. Наприклад, українські фразеологічні одиниці (ходити, бути) як сич “невеселий, похмурий” і англ. like a bear with a sore head (букв. “подібний до ведмедя з хворою головою”) – “засмучений, у поганому настрої”, мають відмінності як у структурно-граматичній будові, так і складі компонентів. Український фразеологізм належить до порівняльних, англійський – до ад’єктивних фразеологічних одиниць. В їх основі лежать різні образи. Пор. ще: укр. (грошей) кури не клюють “хтонебудь дуже багатий, у кого-небудь багато грошей” і англ. to have money to burn (букв. “мати гроші щоб палити”) – “мати багато грошей”. Спостерігаються відмінності у структурно-граматичній будові: українські фразеологічна одиниця належить до одиниць зі структурою речення,

англійська фразеологічна одиниця – до класу дієслівних. Але вони мають семантично співвідносні компоненти гроші і money. Як бачимо, в українській і англійській фразеологічній одиниці для позначення надмірного багатства використовується різна образна мотивація.

Загалом для фразеологічних аналогів цієї підгрупи характерний повний або близький збіг значення, оцінної і експресивно-емоційної конотацій, збіг або відмінність стилістичного забарвлення.

Оскільки багато фразеологічних одиниць яскраво відображають специфіку мови, особливості побуту та образного мислення народу, часто для відтворення специфічної фразеологічної одиниці використовується наближений аналог, який може мати низький коефіцієнт експресивно-емоційного та стилістичного забарвлення. Фразеологічні наближені аналоги мають різну структуру, образність, їх значення може збігатися або повністю або лише частково. Прикладом таких фразеологічних одиниць є українські. сім п'ятниць на тиждень (у кого) “хто-небудь часто і легко змінює свої рішення, наміри, настрої і т. ін.” і англ. (as) changeable as the moon (букв. “мінливий, як місяць”) у значенні “дуже непостійний, мінливий”.

Українська фразеологічна одиниця “душа навстіж” (чия, у кого) “хто-небудь відвертий, щирий у поведженні з іншими” і англ. to wear one's heart on one's sleeve (букв. “носити своє серце на рукаві”) у значенні “бути нестриманим, виставляти напоказ, про людське око свої почуття” мають відмінності у значенні, збігаються за емоційним і оцінним забарвленням, мають у своєму складі компоненти-концепти душа і heart. Структурно-граматична будова зіставляваних фразеологічних одиниць різна: українська належить до словосполучень субстантивного типу, англійська має структуру речення; відрізняються вони і складом компонентів.

Висновки до 1 розділу

Мова – це найважливіший спосіб формування та існування знань людини про світ. Поняття мовної картини світу будується на вивченні уявлень людини про світ.

Мовна картина світу формує тип ставлення людини до світу (природі, тваринам, самому собі як елементу світу). Вона задає норми поведінки людини в світі, визначає її ставлення до світу. Кожна природна мова відображає певний спосіб сприйняття і організації («концептуалізації») світу. Висловлені в ній значення складаються в єдину систему поглядів.

Термін «мовна картина світу» – це не більше, ніж метафора, бо в реальності специфічні особливості національної мови, в яких зафіксовано унікальний суспільно-історичний досвід певної національної спільноти людей, створюють для носіїв цієї мови не якусь іншу, неповторну картину світу, відмінну від об'єктивно існуючої, а лише специфічне забарвлення цього світу, обумовлену національною значимістю предметів, явищ, процесів, виборчим ставленням до них, яке породжується специфікою діяльності, способом життя і національної культури даного народу.

Прислів'я та приказки відіграють особливу роль у створенні мовної картини світу. Вони є «дзеркалом життя нації». Природа значення прислів'їв та приказок тісно пов'язана з фоновими знаннями носія мови, з практичним досвідом особистості, з культурно-історичними традиціями народу, який говорить цією мовою. Своєю семантикою прислів'я та приказки спрямовані на характеристику людини і її діяльність.

Для англійських прислів'їв та приказок більш характерні такі ознаки:

- оптимізм,
- працьовитість,
- прагматизм,
- вміння розпоряджатися грошима,

- повага до приватного життя,
- терпимість до чужої думки.

Прислів'я та приказки відносяться до фразеологічних одиниць і позначають найрізноманітніші аспекти життя людей. Приказка, на відміну від прислів'я, не має дидактичної мети і навіть може бути частиною прислів'я.

Щодо тематики прислів'їв і приказок англійської мови, вони охоплюють значну кількість нагальних проблем. Серед них: робота, гроші, буденні проблеми, здоров'я, негативні або позитивні риси людей тощо.

РОЗДІЛ 2.

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ІВ І ПРИКАЗОК ТА СПІВВІДНОШЕННЯ АНГЛІЙСКИХ І УКРАЇНСЬКИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ

2.1. Проблеми та способи перекладу англомовних приказок і прислів'їв

У сучасних лінгвістичних дослідженнях актуальним питанням постає взаємозв'язок мови і культури. Культурна специфіка мовних одиниць завжди викликає підвищений інтерес науковців, так як можна дізнатись про різні сторони та рівні прояву певного культурного явища у мові. Мова віддзеркалює як матеріальні сторони життя народу (географічне положення, клімат, побут), так і духовні сторони носіїв мови (мораль, систему цінностей, менталітет, національний характер тощо).

Внаслідок цього підвищеною увагою філологів-дослідників користується наука – етнолінгвістика, яка вивчає «не лише мову (хоча саме вона є головним виразником і зберігачем культурної інформації в часі), а й інші форми та субстанції, у яких виражає себе колективна свідомість, народний менталітет, що склалися в певному етносі чи соціумі загалом, тобто вся народна культура, усі її види, форми, жанри – вербальні (лексика та фразеологія, пареміологія, фольклор), акціональні (обряди), ментальні (звичаї, вірування)» [6].

Розглядаючи мовну специфіку паремій, необхідно зазначити, що особливості мови виражаються через прислів'я та приказки, які є безмежним мовним багатством народу, що створювалось упродовж віків, оскільки в них міститься багатівіковий досвід суспільного розуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє зазначити, що вказана проблема знайшла певне висвітлення у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців [1, 7]. Проте, проблема перекладу англійських

пареміологічних одиниць у прислів'ях та приказках залишається відкритою для багатьох науковців і потребує більш детального аналізу щодо її вивчення.

У сучасних наукових дослідженнях знаходимо різні дефініції таких паремій як прислів'я та приказки. Одні характеризують їх як «короткі влучні вислови, які образно та лаконічно передають нащадкам висновки з життєвого досвіду багатьох поколінь предків [8]; інші як «стійкі афористичні вислови, що у стислій, точній формі висловлюють думку про певні життєві явища, реалії дійсності, людські риси, вчинки у їх характерних і специфічних ознаках» [9]. Проте об'єднує їх те, що прислів'я та приказки це невеликий за обсягом жанр усної народної творчості.

Прислів'я та приказки відрізняються своєю граматичною та стилістичною будовою. Прислів'я виражає закінчену думку, тобто загальне судження. Приказка – короткий образний вислів, тобто судження часткового характеру. Тому, у ході дослідження англійських пареміологічних одиниць особливого значення набуває їх неоднозначність у фонетиці (асонанс, рима, алітерація), лексиці і граматиці (синоніми, антоніми, архаїзми, порівняння, розповідне двоскладове речення, пасивний стан, модальні дієслова, синтаксичні розширювачі), стилістиці (метафори, метонімії, епітети, повтори, зіставлення, перифрази). Така неоднозначність впливає на особливості перекладу англійських прислів'їв та приказок.

Паремії англійської та української мов можуть бути подібними за лексичним складом, комунікативним значенням та стилістичним забарвленням, та все ж значна їх частина має свої особливості і відповідник у порівнюваній мові часто буває тільки приблизним. При порівнянні паремій характерним є визначення спільного асоціативного значення, аналогічність ситуації, у якій доречним є вживання афоризму (наприклад: «Не слід сунутися у чуже товариство»; укр.: «Знайся кінь з конем, а віл з волон»; англ.: «Geese with geese and women with women» [7]).

Сьогодні існує безліч способів перекладу паремій із англійської на українську мову, і навпаки. Аналіз досліджень показує, що найчастіше у наукових публікаціях виділяють п'ять можливих типів перекладу за В. Виноградовим [3]. Розглянемо детальніше приклади паремій на основі п'яти способів перекладу:

1. Еквівалентом. Такий спосіб перекладу передбачає рівнозначний переклад оригіналу паремій за змістом, функцією та стилістичними характеристиками, і пов'язує їх із семантикою, структурою, комунікативністю, функціональністю, прагматичністю та жанром (англ. «Silence gives consent»; укр. – «Мовчання – знак згоди» / англ. «My house is my castle»; укр. – «Мій дім – моя фортеця» / англ. «Not all is gold that glitters»; укр. – «Не все те золото, що блищить» / англ. «A wolf guzzles counted sheep too»; укр. – «Вовк і полічених овець краде» / англ. «One must howl with the wolves»; укр. – «З вовками жити – по-вовчому вити» / англ. «A bargain is a bargain»; укр. – «Угода є угода»).

2. За допомогою калькування. Звороти, які використовуються у англійських пареміях перекладаються відповідно до оригіналу тексту зберігаючи усі їх образні лексеми (англ. «As hungry as a wolf»; укр. – «Голодний як вовк» / англ. «He who attempts to deceive the judicious is already baring his own back for the scourge»; укр. – «...мечі можна відбити щитами, а мудре око пронизує всяку перепону» / англ. «A man is a wolf to a man»; укр. – «Людина людині вовк» / англ. «A wolf in sheep's skin»; укр. – «Вовк в овечій шкурі». «Judge not of men and things at first sight»; укр. – «Не суди про людей і про речі з першого погляду» / англ. «Never put off till tomorrow what you can do today»; укр. – «Ніколи не відкладай на завтра те, що можеш зробити сьогодні» / англ. «Times change and we change with them»; укр. – «Часи змінюються, і ми змінюємося разом з ними»).

3. Підбір псевдовідповідника. Цей тип перекладу паремій не мають відповідників в українській мові. Тобто, перекладаючи такі паремії застосовуються приблизний відповідник без зберігання змісту та образності,

інколи перекладач шукає оригінальний відповідник в українській мові (англ. «Nature draws more than ten oxen»; укр. – «Як вовка не годуї, а він все в ліс дивиться» (дослівно: Природа приваблює більш ніж десять волів»)) / англ. «The cat would eat fi sh and would not wet her feet»; укр. – «Щоб рибку з'їсти, треба в воду лізти» (дослівно: «Кіт з'їсть рибку та не замочить її ноги»)) / англ. «A good riddance to bad rubbish»; укр. – «Баба з воза – кобилі легше» (дослівно: «Добра прогулянка на погане сміття»)) / англ. «Little pitchers have long wide ears»; укр. – «Діти люблять слухати розмови дорослих» (дослівно «В малих дітей великі вуха»)).

4. Частковим відповідником. Цей спосіб перекладу зберігає зміст, функцію, стилістичне забарвлення паремій, проте втрачає образну відповідність (англ. «Paint the town red»; укр. – «Відірватися на повну» / англ. «The leopard cannot change its spot»; укр. – «Вовк линяє, а натури не міняє» / англ. «Put a cat among the canaries»; укр. – «Замкнув вовка межі вівці» / англ. «Like water off the duck's back»; укр. – «Як з гуски вода» / англ. «To kill two birds with one stone». укр. – «Одним пострілом двох зайців убити»)).

5. Шляхом описового перекладу. Такий спосіб перекладу використовується тоді, коли відсутність необхідних відповідників і неможливість дослівного калькування впливають на вибір цього способу відтворення пареміологічних одиниць. Він зводиться до тлумачення, пояснення прислів'я, яке в перекладеному тексті практично перестає існувати як самостійна мовна одиниця. При такому способі перекладу неминучі стилістичні й інформаційні втрати [1, 65] (англ. «Self done is well done»; укр. – «Добре робиться те, що робиться своїми руками» / англ. «Beauty lies in lover's eyes»; укр. – «Люди здаються красивими тому, хто їх любить» / англ. «Soon learnt, soon forgotten»; укр. – «Вивчене поспішно швидко забувається» / англ. «A little pot is soon hot»; укр. – «Дурня легко вивести із себе» / англ. «Familiarity breeds contempt»; укр. – «Чим більше знаєш людину, тим краще бачиш її недоліки» /

англ. «Money spent on the brain is never spent in vain»; укр. – «Гроші, витрачені на освіту, завжди окуповуються»).

З вище наведеного можна зробити висновок, що зазначені способи перекладу паремій не завжди відповідають змісту та образності оригіналу, а також їх лексикограматичній структурі. Адже, як англійські, так і українські прислів'я та приказки характерні лише тій мові, в якій вони були створені, і розкривають особливості звичаїв та культури свого народу. Тому, ми погоджуємося з думкою Ж. Мацак, що при перекладі англійських паремій на українську мову перед перекладачем часто постає проблема неможливості точно передати експресивне, емоційне забарвлення образність, національний колорит, що значно ускладнює сам процес перекладу та впливає на його якість. Серед головних труднощів перекладу паремій, які виділяє Ж. Мацак [7], можна визначити такі:

- відсутність відповідного прислів'я у мові перекладу;
- розбіжності в емоційній забарвленості та образності українських і відповідних англійських прислів'їв, або ж їх належність в одній мові до образних паремій, а в іншій – до необразних;
- етноспецифічність прислів'їв, їх відмінності у національній забарвленості (необхідність, з одного боку, збереження національного колориту, а з другого боку, певної локалізації, яка не була б занадто значною).

А отже, перекладаючи паремії (прислів'я або приказки) важливо враховувати труднощі їхнього перекладу, особливо важливим є підбір якомога наближеного відповідника, який би в повній мірі відповідав оригіналу. Проте перекладаючи пареміологічні одиниці слід керуватися й основними принципами перекладу лексичних засобів, а саме:

- орієнтуватися на контекст;
- дотримуватися стилістичної спрямованості;
- враховувати індивідуальний стиль автора;
- відповідність авторській інтенсивності;

- орієнтування на основний словниковий фонд;
- використання сталих фразеологічних одиниць;
- підбір слова, яке найбільш точно відображає реальну дійсність оригіналу.

Враховуючи вищезазначене, можна констатувати, що переклад пареміологічних одиниць повинен бути максимально адекватним до оригіналу, а також використовуючи образноемоційні засоби перекладу у прислів'ях та приказках творчо передавати відтінки їхнього настрою. Адже, вони становлять невід'ємний пласт народної філософії – скарбницю мудрості будь-якого народу, що відображають найширші обрії побуту народу, його історію, культуру, традиції, звичаї, вірування і водночас особливості світосприйняття, психіки, способу мислення, ментальності.

Отже, у дослідженні ми намагалися проаналізувати способи перекладу паремій (прислів'їв та приказок) та вказати на труднощі їхнього перекладу. Серед особливостей перекладу пареміологічних одиниць, а то й і різних за жанром творів, нами також виділено основні принципи перекладу лексичних засобів, які допоможуть у адекватності їхнього перекладу.

Паремії формують більшість тематичних груп, відображуючи досвід і мудрість народу, тому важливим аспектом щодо подальшого вивчення особливостей перекладу англійських пареміологічних одиниць ми вбачаємо у дослідженні та аналізі мовних засобів їх реалізації (фонетичні, лексико-граматичні і стилістичні).

2.2. Порівняльна характеристика англійських та українських прислів'їв та приказок

Порівняння прислів'їв та приказок різних народів показує, як багато спільного мають ці народи, що сприяє їх кращому взаєморозумінню. Багато англійських і українських прислів'їв багатозначні, що і створює труднощі в їх

тлумаченні і порівнянні. При відборі українських відповідностей англійської прислів'я обов'язковим критерієм є збіг одного з значень (як правило, головного).

Важливо пам'ятати, що складався в різних історичних умовах, англійські і українські приказки та прислів'я для вираження однієї і тієї ж або схожої думки часто використовували різні образи, які відображали різний соціальний устрій і побут двох народів і часто не були абсолютними еквівалентами.

Наприклад: «*The grass is always greener on the other side of the fence*» – дослівний переклад звучить так: «Трава завжди зеленіша по той бік паркану», але в українській мові такого прислів'я немає, але є інша зі схожим значенням «Добре там, де нас немає», хоча дослівний переклад на англійську мову буде звучати так: «*Life is better, where we are not present*». Але є прислів'я, переклад яких збігається в обох мовах. Наприклад, «*There is no smoke without fire*» (український переклад і дослівний переклад з англійської «Немає диму без вогню»).

Багатовіковий досвід спілкування народів, що говорять на різних мовах, свідчить про те, що хороший перекладач повинен не тільки розуміти сенс перекладного тексту, а й володіти фразеологічним багатством мови, на яку перекладається. В англійській мові свої закони, в українській свої. В англійській фразі ніколи не може бути двох заперечень, а в українській ми можемо вживати два і більше.

Досліджуючи різні приказки, ми зіткнулися з труднощами перекладу англійських прислів'їв і приказок, так як з огляду на всі особливості того чи іншої мови, перекладати те, що вважається частиною культури одного народу на іншу мову дуже складно. Наприклад: «*The pot calls the kettle black*», дослівний переклад цей переклад звучить так «Горщик обзиває цей чайник чорним». Для англійців сенс цього прислів'я зрозумілий, але для української людини цей сенс не розкритий, тому потрібно знайти український еквівалент, сенс якого українській людині більш зрозумілий «Чия б гарчала, а твоя б

мовчала.». Перекладаючи прислів'я і приказки з англійської мови на українську, ми виділили 3 категорії прислів'їв:

1) Прислів'я та приказки, схожі за значенням і вживання в англійській і українській мовах.

«*Actions speak louder than words*» – «Справи говорять голосніше слів».

«*The apple never falls far from the tree*» «Яблуко від яблуні недалеко падає».

«*Curiosity killed the cat*» – «Цікавою Варварі на базарі ніс відірвали».

«*Be easier said than done*» – «Простіше сказати, ніж зробити».

«*An eye for an eye and a tooth for a tooth*» – «Око за око, зуб за зуб».

«*Like father, like son*» – «Який батько, такий і син».

«*Forewarned is jorearmed*» – «Попереджений, значить озброєний».

2) Прислів'я та приказки схожі за вживанням, але різні за лексичним складом:

«*There s no accounting for taste*» – «У кожного свій смак».

«*A bird in the hand is worth two in the bush*» – «Краще синиця в руках, ніж журавель у небі».

«*Birds of a feather flock together*» – «Рибак рибака бачить здалеку».

«*When the cat s away the mice will play*» - «Кіт з дому миші в танок».

«*Every cloud has a silver lining*» – «Немає лиха без добра».

«*Two many cooks spoil the broth*» – «У семи няньок дитя без ока».

«*Don t count your chickens before they are hatched*» – «Курчат по осені рахують». «*Every dog has its day*» – «І на твоїй вулиці буде свято».

3) Прислів'я та приказки, які не мають подібності в українській і англійській мовах.

«*You can lead a horse to water? But you can t take it drink*» – не можна змусити людину зробити те, що йому не подобається.

«*The lights are on but nobody s home*» – Хтось дуже дурний.

«*Rob Peter to play Paul*» – Позичати гроші у одного, щоб віддати іншому.

«*There s one born every minute*» – Щоб сказати, що хтось дуже дурний.

«*It ll be all right on the night*» – Якийсь захід буде успішним, навіть якщо підготовка до нього йшла невдало.

«*Why keep a dog and bark yourself?*» – Навіщо робити щось самому, якщо є хтось, хто може це зробити за тебе.

«*It s not over until the fat lady sings*» – Поки щось не закінчилося, у людини завжди є шанс.

Класифікація англійських прислів'їв і приказок. В процесі роботи, вивчаючи прислів'я і приказки, ми виділили деякі групи прислів'їв:

1) Прислів'я і приказки, які вчать, радять, допомагають жити:

«*A word is enough to the mind*» – Розумному і слова досить. Розумний розуміє з півслова. Розумному натяк – дурному поштовх.

«*An honest take speeds best, being plainly told*» – Найкраще прямо і просто сказане слово. Не довго думаю, а добре сказано.

«*Two hearts are better, then one*» – Дві голови краще однієї. Одна голова добре а дві краще. Розум добре, а два краще.

2) Прислів'я і приказки про користь розумової праці:

«*An idle brain is the devil s workshop*» – Святковий мозок – майстерня диявола (про життєвий досвід).

«*A fox is not taking in the same snare*» – Стару лисицю двічі не проведеш. Снаряд двічі в одне місце не б'є.

3) Прислів'я і приказки, що підкреслюють деякі істини:

«*A close mouth catches no flies*» – Мовчання – золото.

«*All truths are not to be told*» – В закритий рот муха не залетить. Хто мовчить, той не грішить.

«*A reticent fool is counted wise*» – Не всяку правду варто вимовляти вголос. Всяк правду знає, та не всяк баєт. Мовчазний дурень сходить за розумного. Мовчи, зійдеш за розумного.

4) Прислів'я і приказки, які викривають дурість, висміюють недоліки:

«A fool always rushes to the fore» – Дурень завжди лізе вперед. Дурний шукає великого місця, а розумного і в кутку видно.

«A fool at forty is fool indeed» – Дурень в сорок остаточний дурень. Старого дурень не перемолоаживать.

«A fool may ask more questions in an hour than mind men answer in seven years» – Розумний сім років не відповість на питання, які задасть дурень за одну годину. На всякого дурня розуму не наберешся.

«A fool may throw a stone into a well which a hundred mind men can not pull out» – Дурень камінь в колодязь кине – сто розумних НЕ витягнуть. Дурень зав'яже, а розумний не розв'яже.

«A fool and his money are soon parted» – Дурень легко розлучається з його грошима. У дурника в жмені діра.

«A fool s tongue runs before his mind» – Дурень спершу говорить, потім думає. У дурня мова попереду розуму нишпорить. У дурня мова вперед ніг біжить. «As the fool thinks, as the bell clinks» – Дурням закон не писаний.

А як же англійці оцінюють людей? За зовнішністю і за внутрішнім змістом.

«A wolf in sheep s clothing» – Вовк в одязі вівці. Вовк в овечій шкурі.

«A bird may be known by its song» – Птах можна впізнати по тому, як вона співає. Видно птах по польоту.

«A black hen lays a white egg» – Чорна курка несе біле яйце Від чорної курочки та біле яйце. Від чорної корови та біле молоко.

«A fair face may hide a foul heart» – За прекрасною зовнішністю може ховатися низька душа. Обличчям хороший, а душею НЕ пригожий.

«A good face is a letter of recommendation» – Гарне обличчя все одно, що рекомендаційний лист. Обличчя – дзеркало душі. На червону квітку летить метелик.

Як бачимо з прислів'їв, у англійців перше враження складається по зовнішності людини, але основним критерієм якості є внутрішній зміст і

вчинки людей. Англійці прислухаються до думки оточуючих і добрі слова для них не остання справа, так як про людину судять за його вчинками:

«A good name is better then riches» – Ліпше добре ім'я за багатство. Грошей не грама, та слава хороша. Краще бути бідняком, ніж розбагатіти з гріхом.

«A good name is sooner lost than man» – Гарне ім'я легше втратити, ніж придбати. Слава приходить Золотниками, а йде пудами.

2.3 Класифікація англомовних прислів'їв та приказок згідно з особливостями національного характеру і менталітету британців

Після аналізу англомовних прислів'їв та приказок ми виділили такі особливості національного характеру британців:

1) Суворість у вихованні й дисципліна:

«Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise» - «Будеш рано лягати і рано вставати станеш здоровим, багатим і мудрим».

«A good example is the best sermon» – «Ніщо не переконує людей краще приклад».

«A man is known by the company he keeps» - «Скажи мені хто твій друг, і я скажу тобі, хто ти».

«Doing is better than saying» – «Не поспішай мовою, квапся справою».

«Go to bed with the lamb and rise with the lark» – «Лягай з курми, а вставай з півнем».

«He that lies down with dogs must rise up with fleas» - «З ким поведешся, від того й наберешся».

«He that will thrive must raise at five» - «Рано вставши, більше напрацюєш».

«Experience keeps a dear school, but fools learn in no other» - «натерпиться горя навчишся жити».

2) Стриманість в словах, емоціях і вчинках:

«Least said, soonest mended» – «Чим менше сказано, тим швидше виправлено».

«A close mouth catches no flies» – «Хто мовчить, той не грішить».

«A joke never gains an enemy but often loses a friend» – «Жартуй, та оглядайся».

«A silent fool is counted wise» - «Мовчи за розумного зйдеш».

«A word spoken is past recalling» - «Слово - не горобець, вилетить не спіймаєш».

«Be swift to hear, slow to speak» – «Побільше слухай, поменше говори».

«Curiosity killed a cat» – «Цікавій Варварі не базар ніс відірвали».

«Deeds, not words» – «Потрібні справи, а не слова».

«East or West home is best» – «В гостях добре, а вдома краще».

3) Діловитість і розважливість:

«Strike while the iron is hot» – «Куй, поки залізо гаряче».

«A bad workman quarrels with his tools» – «Майстер дурний ніж тупий».

«A bargain is a bargain» – «Угода дорожча за гроші».

«A bird in the hand is worth two in the bush» – «Краще синиця в руках, ніж журавель у небі».

«A cat in gloves catches no mice» – «Без праці не витягнеш і рибку зі ставка».

«A little body often harbours a great soul» – «Мал золотник, да дорог».

«Cross the stream where it is shallowest» – «Не знаючи броду, не лізь у воду».

«Grasp all, lose all» – «За двома зайцями поженешся, жодного не зловиш».

«Business before pleasure» - «Справі час, потісі годину».

4) Любов до порядку і черг:

«First come, first served» – «Хто перший прийшов, того першого і обслужили».

«A bad corn promise is better than a good lawsuit» – «Поганий мир кращий за добру сварку».

«A good dog deserves a good bone» – «По заслугах і честь».

«Be slow to promise and quick to perform» – «Пообіцяй мало, роби багато».

«Bind the sack before it be full» – «Знай у всьому міру».

«Catch the bear before you sell his skin» – «Не діли шкуру невбитого ведмедя».

«Fool's haste is no speed» – «Поспішиш людей насмішиш».

5) Надмірність у їжі

«Gluttony is the sin of England» - «Ненажерство – гріх Англії».

«Gluttony kills more men than the sword» - «З голоду не мруть, тільки пухнуть, а з ненажерливості лопаються»

«Greedy eaters dig their graves with their teeth» - «Ротом хвороба входить, біда виходить».

6) Людина – господар своєї долі

«Cheek brings success» - «Успех неразлучен с храбрым»

«Every man is an architect of his own fortune.» - «Всяк свого щастя коваль.»

«Faint heart never won fair lady.» - «Хто смів, той і з'їв.»

«God helps those who help themselves.» - «На Бога надійся, а сам не зивай.»

«He who hesitates is lost». - «Зволікання смерті подібне.»

«If at first you do not succeed, try, try, try again.» - «Терпіння і труд все перетруть.»

«Nothing is impossible to a willing heart.» - «Була б охота, а можливість знайдеться.»

«Where there's a will there's a way.» - «Була б охота - знайдеться будь-яка робота.»

«You never know what you can do till you try.» - «Очі бояться, а руки роблять.»

7) Цінність часу

«All in good time.» - «Всьому свій час.»

«An hour in the morning is worth two in the evening.» - «Ранок вечора мудріший.»

«Never put off till tomorrow what you can do today». – «Ніколи не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні.»

«One can not put back the clock.» - «Минулого не повернеш.»

«One today is worth two tomorrows.» - «Одне "нині" краще двох "завтра".»

«What greater crime than loss of time?» - «Гроші пропали - наживеш, час пропало - не повернеш.»

8) Сім'я

«A good wife makes a good husband.» - «З доброю дружиною і чоловік чесний.»

«A man's mother is his other God» - «Мати - другий Бог.»

«A miserly father makes a prodigal son.» - «Буває, що батько збирає, а син грошима смітить.»

«Behind every great man there's a great woman.» - «Чоловік - голова, а жінка - шия.»

«Children are poor men's riches.» - «На що і скарб, коли діти йдуть в лад.»

«Every mother thinks her own gosling a swan.» - «Дитино хоч і криво, а батька-матері диво.»

«Happy is he that is happy in his children.» - «На що і скарб, коли діти йдуть в лад.»

«Parents are patterns.» - «Від поганого насіння не чекай гарного племені.»

9) Будинок

«There is no place like home.» - «В гостях добре а вдома краще.»

«Every bird likes its own nest.» - «Всяк кулик своє болото хвалить.»

«Every dog is a lion at home.» - «Всяк кулик у своєму болоті великий.»

10) Домашні та свіські тварини

«A cat in gloves catches no mice.» - «Без праці не витягнеш і рибку зі ставка.»

«A cat may look at a king.» - «За погляд грошей не беруть.»

«A dog in the manger.» - «Собака на сні: сама не їсть і іншим не дає.»

«A good dog deserves a good bone.» - «По заслугах і честь.»

«A shy cat makes a proud mouse.» - «У боязкою кішки миша пустує.»

«All cats are grey in the dark (in the night).» «Вночі всі коні чорні.»

«An old dog barks not in vain.» - «Стара собака на порожнє дерево гавкати не стане.»

«Barking dogs seldom bite.» - «Собака, що гавкає - рідко кусає.»

«Care killed the cat.» - «Біди та печалі з ніг скачали.»

«Cat and dog life.» - «Жити як кішка з собакою.»

«Cat's concert.» - «Хто в ліс, хто по дрова.»

«Cheshire cat.» - «Чеширський Кіт.»

«Curiosity killed the cat.» - «Багато будеш знати - скоро постарієш.»

«Dog does not eat dog.» - «Ворон ворону око не виклює.»

«Dog eats dog.» - «Людина людині вовк.»

«Dogs that put up many hares kill none.» - «За двома зайцями поженешся, жодного не зловиш.»

«Every dog has his day.» - «Буде і на нашій вулиці свято.»

«Have more lives than a cat.» - «Як у кішки - 9 життів.»

«It is enough to make a cat laugh.» - «Курям на сміх.»

«It rains cats and dogs.» - «Дощ ллє як з відра.»

«It's a bold mouse that nestles in the cat's ear.» - «Не клади вовку пальця в рот.»

«It's no place to swing a cat.» - «Ніде яблуку впасти.»

«Let sleeping dogs lie.» - «Не буди лихо поки воно тихо.»

«Like a cat on hot bricks.» - «Сидіти, як на голках.»

«Live under the cat's foot.» - «Перебувати під каблуком у дружини.»

«Love me, love my dog.» - «Любиш смородину, терпи і оскому.»

«One can not run with the hare and hunt with the hounds.» - «Двом панам служать.»

«The cat shuts its eyes when it steals the cream.» - «Знає кішка, чиє м'ясо з'їла.»

«The cat would eat a fish and would not wet her feet.» - «І хочеться і колеться.»

«The scalded cat fears cold water.» - «Лякана ворона куца боїться.»

«There is more than one way to kill a cat.» - «Світло клином не зійшовся.»

«To buy a cat in a poke.» - «Купити kota в мішку.»

«Too much pudding will choke the dog.» - «Добре нагребешь - додому не донесешь.»

«Wait for the cat to jump.» - «Подивимося, куди вітер повіє.»

«Watch one as a cat watches a mouse.» - «Підстерігати як кішка мишку.»

«When the cat is away, the mice will play.» - «Без kota мишам роздолля.»

«You can have no more of a cat but her skin.» - «З одного вола сім шкір не здереш.»

11) Праця

«A busy bee has no time for sorrow.» - «Не буває нудьги, коли зайняті руки.»

«A lazy sheep thinks its wool heavy.» - «Ледачому коню і хвіст в тягар.»

«All lay loads on a willing horse.» - «Хто везе, того й поганяють.»

«As busy as a bee» - «Зайнятий, як бджола.»

«Feather by feather a goose is plucked.» - «Терпіння і труд все перетруть.»

«He that would eat the fruit must climb the tree.» - «Звісивши руки, снопа не обмолотиться.»

«He who would eat the nut must first crack the shell» - «Як не розгризеш горіха - не з'їси і ядра.»

«He who would search for pearls must dive for them.» - «Без праці не дістанеш і рибку зі ставка.»

«No bees, no honey; no work, no money.» - «Хочеш їсти калачі - не лежи на печі.»

«No sweet without sweat.» - «Ореш - плачеш, жнеш - скачеш.»

«Nothing to be got without pains.» - «Глибше орати - більше хліба жувати.»

12) Обережність та застережливість

«A danger foreseen is half avoided.» - «Попереджений значить озброшений.»

«Caution is the parent of safety.» - «Береженого і Бог береже.»

«Discretion is the better part of valour.» - «Поспішай повільно.»

«Do not trouble troubles till trouble troubles you.» - «Не буди лихо поки воно тихо.»

«Give never the wolf the wether to keep.» - «Не пускай козла в город.»

«Put not your hand between the bark and the tree.» - «Свої собаки гризуться - чужа не сунься.»

«The scalded cat fears cold water.» - «Лякана ворона куца боїться.»

13) Гордість

«A cock is valiant on his own dunghill.» - «Півень хоробрий на своїй купі гною.»

«Better die standing than live kneeling.» - «Краще смерть славна, ніж життя ганебне.»

«Better to reign in hell, than serve in heaven.» - «Краще бути в селі першим, ніж в місті останнім.»

«The highest tree has the greatest fall.» - «Хто занадто високо літає, той низько падає.»

З точки зору перекладу прислів'я та приказки розподіляються на три групи:

1) прислів'я, які повністю співпадають з прислів'ями мови перекладу і за змістом, і за формою.

2) прислів'я, які співпадають за змістом, але не співпадають за образом, який лежить в їх основі.

3) прислів'я, які не мають відповідників у мові перекладу. Вони перекладаються або описовим способом, або за допомогою прислів'я, створеного перекладачем.

В англійській мові деякі прислів'я відповідають українським, нібито вони просто перекладені. Нижче наведено кілька прислів'їв, що мають досить схоже звучання в обох мовах. Деякі з них вказують на однакове розуміння певних понять, інші на особливості географічного положення, тощо.

Англійське прислів'я	Дослівний переклад	Український еквівалент
A cat with nine lives	Кішка з дев'ятьма життями	Живучий, як кішка
A drop in the ocean	Крапля в океані	Крапля в морі
A man is known by the company he keeps	Людина пізнається по її оточенні.	Скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти.
A friend in need is a friend indeed	Друг пізнається в біді	(аналогічно)
A sound mind in a sound body	В здоровому тілі здоровий дух	(аналогічно)
A storm in a tea-cup	Буря в склянці води	(аналогічно)
Add fuel to the fire	Підлити масла у вогонь	(аналогічно)
All is well, that ends well	Все добре, що добре закінчується	(аналогічно)
Appetite comes with the eating	Апетит приходить під час їди	(аналогічно)

At home even the walls help	Вдома і стіни допомагають	(аналогічно)
-----------------------------	---------------------------	--------------

Тепер розглянемо декілька прислів'їв, які, хоча й передають той самий зміст, але дуже відрізняються в словесному оформленні.

Англійське прислів'я	Дослівний переклад	Український еквівалент
A cat in gloves catches no mice	Кіт в рукавицях не ловить мишей	Любиш кататися – люби і саночки возити
A gift in the hand is better than two promises	Краще подарунок в руці, ніж дві обіцянки	Краще синиця в долоні, ніж журавель в небі
Don't quarrel with your bread and butter	Не сварися зі своїми хлібом та маслом	Не плюй в криницю - прийдеться води напитися
Go home and say your prayers	Іди додому та говори свої молитви	Не сунь носа в чужі справи
He that has a great nose thinks everybody is speaking of it	Той, у кого гарний ніс, думає, що всі про нього говорять	На злодієві шапка горить
It rains cats and dogs	(не перекладається)	Лле, як з відра
When pigs fly	Коли свині почнуть літати	Коли рак на горі свисне
Put that in your pipe and smoke it	Поклади це в свою трубку і викури	Зарубай це собі на носі

Багато найменувань тварин стали стійкими метафорами. Наприклад: лисиця – хитра, ведмідь – незграбний, вівця – дурна і так далі. Говорячи про фразеологізмах з компонентом-зоонімом, потрібно враховувати специфіку

країни і культуру, так, наприклад, фразеологізм, що містить в собі слово корова (*a cow*) в українській мові виражає незграбність *"як корова на льоду"*, а в англійській мові корова може виражати шахрайство. Наприклад: *"the cow with the iron tale"* – *"корова із залізним хвостом"*. Цей вираз означає апарат для фальсифікації молока. Або ж *"a fair cow"* – *"негідник, прощелиг"* [10, 182]. Крім того, заєць (*a hare*) не у всіх культурах є нешкідливою твариною. Таке, наприклад, повір'я про близькість зайця до нечистої сили. За віруваннями давніх слов'ян, зустріч із зайцем вважалася поганим знаком. В українській мові заєць не має абсолютно ніякого відношення до нечисті. Заєць – боягузлива тварина, за яку в російських казках навіть заступаються [32, 44]. В англійській мові заєць теж представлений боягузливою твариною *"timed as a hare"* – *"боягузливий як заєць"*. Іншим прикладом може послужити: *"hares may pull dead lions by the bread"*, що означає – *"навіть заєць може смикати мертвого лева за бороду"* [10, 193-194].

Фразеологізми можуть відображати національну культуру народу наступним чином:

1) Комплексно, тобто своїм ідіоматичним значенням, всіма компонентами разом, що становлять суть будь-якої фразеологічної одиниці. Важливо відзначити, що саме носій мови, спираючись на знання національної культури, може правильно дешифрувати уявлення, покладені в основу фразеологізму. Для іноземця, який вивчає мову, зробити це не завжди просто і залишається багато незрозумілих фразеологізмів з семой-зоонімом.

Наприклад: *"get on the high horse"* – тримати себе зарозуміло. Цей вираз взято з військової мови. Цей вираз виник у зв'язку з звичаєм феодалів відбувати військову службу на кращих конях в якості кавалеристів, що дивилися зверхньо на піхотинців-простолюдинів.

2) Розчленовано, тобто елементами свого складу. Зазвичай так проявляються фонові схеми тих фразеологізмів, стрижневий компонент яких містить екзотизм для іноземної аудиторії.

Наприклад: *"one can not run with the hare and run with the hound"*. Дана фраза несе в собі наступний сенс: *"не можна в один і той же час тікати разом із зайцем і гнатися за ним з гончими собаками"*. Тут проглядається багатовікова любов аристократів до полювання і породистим собакам.

3) Прототипно, тобто фразеологізми відбивають народну культуру своїми прототипами – вільними словосполученнями, що описують певні звичаї, свята, культуру, історичні звичаї в житті народу і багато іншого. Наприклад: англійська фразеологізм *"as a hog on ice"* і українській *"як корова на льоду"* [6, 71-73]. Таким чином, фразеологічні одиниці відображають у своїй семантиці тривалий процес розвитку культури народу, фіксують і передають від покоління до покоління культурні установки. Важливо не тільки знати переклад фразеологізму з семою-зоонімом, але і його інтерпретацію на інші мови, щоб уникнути непорозуміння або навіть образи [7,22].

З давніх часів між тваринами і людьми існує взаємозв'язок, який отримав відображення у фразеології. Люди споконвіку згадують тих чи інших тварин, коли говорять про якості людини, рисах характеру, ставленню до праці, силу волі та багато іншого. Можна виділити фразеологізми з семой зоонімом, які позначають сильний і слабкий характер, боягузтво і сміливість, працьовитість і силу, хитрість і хвалькуватість [1,83].

Слабкий і сильний характер. В українській і англійській мові існує величезна кількість фразеологізмів з компонентом зоонімом, що позначають слабкий характер. Як правило, дану рису приписують людям і до неї належить: слабовілля, байдужість, безвілля, слюнтяйство, лагідність, боязкість і так далі. Слабохарактерна – людина, яка нездатна постояти за себе і легко може пристосовуватися до інших людей, погоджуватися бути предметом насмішок або ж відпускати ситуацію. Говорячи про тварин, які є прототипом даного явища, в українській мові це муха, курка, заєць, ворона, риба. В англійській мові – голуб, муха, гусак, курка, собака, кішка [13,63].

Можна привести в приклад наступні фразеологізми:

"once bit, twice shy" – налякана ворона і куща боїться – занадто обережна людина, яка всього боїться, так як її сильно і часто лякали;

"as mild as a dove" – лагідний, як голубка.

В українській мові лагідність приписують такій тварині, як вівця *"лагідна овечка"*

"like a lamb" – як овечка, покірливо, покірно.

В українській мові про таких кажуть *"заяча душа"*, тобто боязка, боягузлива, непристосована до життя людина.

"Can't say boo to a goose" – не може прогнати і гуся;

"one would't hurt a fly" – і мухи не образить, тобто дуже добра, чуйна людина.

Аналогічні фразеологізми існують і в українській мові, які перекладається дослівно.

"A dump dog" – мовчазний, неговіркий.

Асоціативним фоном виступає німа собака, коли вона все розуміє, але висловити нічого не може.

"A copy cat" – людина, що повторює за іншими;

"neither fish nor flesh" – ні те, ні се або ні риба, ні м'ясо.

В українській мові так само існує даний фразеологізм з семою-зоонімом і він характеризує людину, без будь-яких здібностей або навіть ініціативи:

"bedraggled hen" – мокра курка, тобто безвольна, безхарактерна людина;

"as quiet as a lamb" – тихий як ягня або *"timid as a mouse"* – боязкий як миша;

"for the birds" – нікому не потрібна людина, безглузда;

"a tame cat" – безхарактерна людина;

"feel like smth. the cat has brought in" – ніяково себе почувати;

"whip the cat" – засмутиться.

В українській мові можна зустріти вираз – *"повісити ніс"*;

"a gay cat" – марнотратник життя [12,124].

Рисами сильного характеру є: самовпевненість, відкритість, досвідченість. Найчастіше, позначаючи сильний характер, в англійській і в

українській мові використовують таких тварин, як бик і кінь. Так само в англійській мові використовують таких тварин як миша і кішка, а в українській мові – горобця. Ці тварини сильні і витривалі.

Прикладами можуть послужити наступні фразеологізми:

"off one's own bat" – за своєю ініціативою, на особисту думку;

"bell the cat" – відважитися, взяти на себе ініціативу в небезпечній справі;

"horse and foot" – всіма силами, з усіх сил;

"an old bird" – досвідчена людина, стріляний горобець [35,91].

Боягузтво і сміливість. Тваринами, згадуючи яких, кажуть про боягузтво, в англійській мові виступають: кішки, собаки, щури, а в українській мові зайці і щури, наприклад:

"yellow dog" – підла, боягузлива людина;

"as timid as a hare" – боягузливий як заєць – полохлива, боязка людина;

"like rats leaving a sinking ship" – як щури, які тікають з тонучого корабля.

В українській мові існує аналогічний фразеологізм, який перекладається дослівно. Щури вважалися законним і неодмінним мешканцем будинку, їхня втеча – вірний знак, що стояти житлу недовго. Відповідно, щури тікають з-за боягузтва. Те ж саме говорять про людей, які не хочуть чекати поліпшення і збігають [12, 125].

"Dumb dog" – мовчазний, боягузливий;

"like a cat in a strange garret" – як кішка в чужій комірчині.

В українській мові кажуть – *"відчувати себе не в своїй тарілці"*;

"like a cat on hot bricks" – як кішка на розпечених цеглинах.

В українській мові даний фразеологізм використовується у вигляді – *"як на голках"*. Прототипами сміливості в англійській мові є такі тварини, як бик, лев, півень, птах. В українській мові лев, кінь, бик. Можна навести наступні приклади:

"to beard the lion in his den" – напасти на лева в його ж лігві;

"as brave as lion" – хоробрий як лев або як тигр – описує безстрашну людину; *"take the bull by the horns"* – брати бика за роги – зважитися, наважитися зробити що-небудь дуже швидко, чим швидше, тим краще. В українській мові даний фразеологізм з семою-зоонімом має той самий сенс.

"To kill two birds with one stone" – вбити двох птахів одним каменем.

В українській мові – вбити двох зайців одним пострілом, бути дуже сміливим, заповзятливим, не боятися ризикувати і в підсумку зробити дві справи одночасно. *"As game as a cockerel"* – сміливий, як бійцівський півень, людина, яка безстрашно починає сперечатися або діяти рішуче в тій чи іншій ситуації, з надією бути першою, перемогти: *"he that will steal an egg will steal an ox"* – вкрав яйце, вкрадеш і бика. Цей вираз є скоріше не фразеологізмом, а приказкою. В українській мові дана фраза вживається у вигляді *"вкрав яйце, вкрадеш і курку"*. Значення говорить про вищий прояв сміливості – злодійство. *"Who's afraid of a big bad wolf"* – хто боїться сірого вовка. Український варіант *"нам не страшний сірий вовк"*.

"Bring on your bears" – *"кличте своїх ведмедів"*. Інтерпретація українською мовою – робіть, що хочете.

"A cat may look at a king" – на короля може дивитися і кішка. На українську мову даний фразеологізм може перекладатися у вигляді *"позаочі царя лають"* [11,100].

Працьовитість і сила. Відомо, що здавна основним прототипом працьовитості є кінь. Ця тварина – трудяга, що відіграла в селянському господарстві дуже важливу роль. Кінь справлявся з виснажливою працею і тому величезне поширення набули фразеологічні звороти з цією семою-зоонімом у значенні працьовитості, наприклад:

«a willing horse» – людина, яка охоче може взятися навіть за найважчу роботу. В українській мові даний фразеологізм вживають у значенні – *«кінь ломовий»*:

«to work like a horse» – працювати як кінь. В українській мові допустимо вираз *«орати як кінь»*;

«*strong as a horse*» – сильний, витривалий як кінь. В українському варіанті – «здоровий як бик»;

«*hold your horses*» – притримай коней;

«*beat a dead horse*» – попусту намагатися. В українській мові цей же сенс має вираз – «марна праця».

Важливо відзначити, що в англійській мові так само прототипом працьовитості є собака, що є незвичним для української мови.

«*To work like a dog*» – працювати як собака;

«*to work like a racing dog*» – працювати як загнана собака. В українській мові кажуть – «працювати як загнана коняка».

Можна помітити, що англійці віддають данину витривалості цієї тварини, її здатності виконувати непосильні навантаження. Так само важливим символом працьовитості є бджола, що помітно у фразеології англійської і української мови, наприклад [34,45]:

«*as busy as a bee*» – «зайнятий як бджола». В українській мові зазвичай говорять «трудиться як бджілка».

«*Like a bird*» – охоче, легко, без коливань;

«*no bees, no honey*» – ні бджіл, ні меду.

Більше того, у фразеології англійської мови, таку тварину, як бобер теж використовують в значенні трудоголіка, наприклад:

«*an eager beaver*» – бобер, трудяга, роботяга. В українській же мові використовують їжака або мурашку, щоб висловити дане значення, наприклад:

«їжак трудяга» або «працює як мурашка», тобто постійно знаходиться в русі і в пошуку життєвих благ.

Прототип птиці так само існує у фразеології, як символ працьовитості або ж досвіду, причому і в англійській, і в українській, наприклад:

«*an early bird*» – «ранній птах» або «рання пташка». Тобто, матеріальне благо приходить до тих, хто рано встає і багато встигає.

«*The bird of wonder*» – фенікс, унікум.

Прототип такої тварини, як білка так само є символом працьовитості і в англійській, і в українській мові, наприклад:

«*like a squirrel in a cage*» – як білка в колесі. Даний фразеологізм позначає людину, яка багато працює, клопочеться [15,17].

Хитрість і хвалькуватість. Як правило, символом хитрості у фразеології кожної мови є лисиця і англійська мова не виняток. Так само в англійській мові хитрим називають мавпу, ящірку, змію і вугра, а в українській мові змію. Прикладом можуть послужити наступні фразеологічні звороти.

"*Old fox*" – стара лисиця, хитрун;

"*longue lizard*" – нероба, безробітний, який шукає багату жінку. В українській мові даний фразеологізм з семою-зоонімом може бути вжито у значенні - "*альфонс*".

"*As sly as a fox*" – хитрий як лисиця;

"*play the fox*" – хитрувати, прикидатися;

"*a downy bird*" – хитрюга, хитра бестія;

"*wriggle like a cut snake*" – хитрувати, викручуватися. В українській мові "*звиватися як вуж*", "*звиватися як змія*";

"*be lower than a snake*" – бути самим останнім негідником;

"*a snake in the grass*" – змія на траві. В українській мові існує значення "*змія підколодна*".

"*Tricky as a monkey*" – жартівлива, хитра людина;

"*monkey's business*" – афера, хитрість, обдурювання;

"*as agile as a monkey*" – спритна, моторна, як мавпа, людина;

"*catch old birds*" – провести, обдурити старого горобця;

"*run with the hare and hunt with the hounds*" – бігти з зайцями і полювати з гончими. В українській мові даний фразеологізм позначає "*вести подвійну гру*" або "*і вашим, і нашим*". Так само хитрість в англійській мові приписують такій рибі, як вугор "*as slippery as an eel*" – "*слизький як вугор*".

До хвалькуватості можна віднести таку якість, як марнославство. Як правило, прототипами хвальків в англійській мові є такі тварини, як бик і гончак, наприклад: *"shoot the bull"* – базікати, тріпати язиком, хвалитися:

"a publicity hound" – *"публічний гончак"* – тобто любитель самореклами, хвалько; *"as vain as a peacock"* – *"марнославний як павич"*;

"shoot the bull" – хвалитися, тріпати язиком. В українській мові зазвичай використовують такий вираз – *"важливий як павич"*:

"a great lion" – відома, популярна людина. В українській мові даний фразеологізм з семою-зоонімом так само дуже популярний і використовується у вигляді *"світський лев"*, *"світська левиця"* – популярна людина, зірка, яка знає собі ціну і показується перед камерами [16,19].

Таким чином, розглядаючи і аналізуючи фразеологізми з семой-зоонімом, які показують характер людини, ми можемо зробити висновок, що існують такі фразеологізми, які не мають аналогів або в англійській, або в українській мові. Можливо, що до складу одного й того ж за змістом фразеологізму входять абсолютно різні назви тварин. Як ми з'ясували раніше, все залежить від культурної специфіки тієї чи іншої країни і етнічно маркованими елементами мовної свідомості [34,155].

Пропонуємо звернути увагу на такі, на нашу думку, унікальні англійські та українські прислів'я та приказки:

1) *If you can not be good, be careful.*

Дослівний переклад: Якщо не можеш бути хорошим, будь обережний.

Якщо ти збираєшся робити аморальні речі, переконайся, що вони не є небезпечними для тебе або суспільства. Коли ти плануєш зробити щось аморальне, переконайся, що про це ніхто не дізнається.

Перша згадка саме цього формулювання датується 1903-го роком, але зміст виразу набагато старше і бере свій початок з латинської прислів'я *"Si non caste, tamen caute"* (якщо не цнотливо, то принаймні обережно).

2) *A volunteer is worth twenty pressed men.*

Дослівний переклад: Один доброволець вартий двадцяти вимушених.

Значення прислів'я по суті пряме: навіть маленька група людей може бути корисніше, якщо у неї є ентузіазм, прагнення і т.д. Зародилося це прислів'я на початку 18-го століття.

У той час Королівський флот мав групу матросів, озброєних кийками, чия мета була "назбирати" моряків на флот. Вони могли робити це, розповідаючи про небувалі переваги служби, або ж просто силою (все ж озброєні кийками вони були неспроста). Такий збіг обставин не робив вимушеного хорошим моряком. Звідси і цей висновок.

Зауважимо, що в цьому прислів'ї можна змінювати співвідношення цифр:

100 volunteers are worth 200 press'd men.

One volunteer is worth two pressed men і т.д.

3) *Suffering for a friend doubleth friendship.*

Дослівний переклад: Страждання за одного подвоює дружбу.

Значення цього шотландської прислів'я можна зрозуміти без особливих пояснень. Здавалося б, в російській мові є досить схоже прислів'я "друг познається в беде". При цьому дуже цікавий сам сенс "страждання за одного". Якщо в російському варіанті йдеться про те, щоб не відвернутися від одного і допомогти йому у важкій ситуації, то тут саме страждати разом з ним, тим самим посилюючи дружбу.

Ще одне цікаве, з точки зору образів, англійське прислів'я про дружбу: Friends are made in wine and proven in tears (дружба народжується у вині, а перевіряється в сльозах).

4) *A woman's work is never done.*

Дослівний переклад: Жіноча праця ніколи не закінчується.

Про нелегку жіночу долю англійські прислів'я подбали. Вираз пішов від старовинного двовіршя:

Man may work from sun to sun, but woman's work is never done.

Виходить, значення прислів'я у тому, що жіночі справи (на відміну від чоловічих) тривають нескінченно. Видно це з прикладу:

"A woman's work is never done!", Said Leila. She added: "As soon as I finish washing the breakfast dishes, it's time to start preparing lunch. Then I have to go shopping and when the kids are back home I have to help them with their homework".

("Жіноча праця ніколи не закінчується!", – Сказала Лейла. Вона додала: "Як тільки я закінчую мити посуд після сніданку, приходить час готувати обід. Потім я повинна йти по магазинах і, коли діти повертаються додому, я повинна допомагати їм з домашнім завданням".)

5) *Comparisons are odious / odorous.*

Дослівний переклад: Порівняння огидні / смердять.

Люди повинні оцінюватися за їх власними заслугами, не варто когось або щось порівнювати між собою.

Два варіанти прислів'я є не просто так. Перший варіант (*Comparisons are odious*) дуже давній, і вперше він був відображений ще в 1440 році. А ось змінений варіант (*Comparisons are odorous*) була "створена" Шекспіром і використаний їм у п'єсі "Багато галасу даремно".

6) *Money talks.*

Дослівний переклад: Гроші говорять (самі за себе).

Значення – гроші вирішують все. Походження виразу є предметом суперечок серед лінгвістів. Одні вважають, що прислів'я зародилася в Америці 19-го століття, інші - що в середньовічній Англії.

До речі, прислів'я використана в назві пісні австралійської рок-групи AC / DC.

7) *Do not keep a dog and bark yourself.*

Дослівний переклад: Не тримай собаку, якщо гавкаєш сам.

Значення цієї англійською прислів'я: чи не працюй за свого підлеглого. Висловлювання дуже давнє: перша згадка зафіксовано ще в 1583 році.

З приводу відсутності аналога: в різних джерелах дана різна інформація. Хтось згоден з тим, що аналогів в російській мові немає, інші в якості еквівалента пропонують прислів'я:

За те собаку годують, що вона гавкає.

Однак, у Великому словнику російських прислів'їв такого прислів'я про собаку немає взагалі. Можливо, то що пропонують нам як альтернативу, це адаптований переклад саме англійської прислів'я (таке буває).

8) *Every man has his price.*

Дослівний переклад: У кожного є своя ціна.

Відповідно до цієї прислів'ї, підкупити можна будь-кого, головне запропонувати достатню ціну. Спостереження вперше зафіксовано в 1734 році, але, швидше за все, має і більш давню історію.

Також читайте: Історія Англії: список кращих документальних фільмів

9) *Imitation is the sincerest form of flattery.*

Дослівний переклад: Наслідування – найщиріша форма лестощів.

Значення прислів'я пряме. Це формулювання сягає початку 19-го століття. Але сама думка ще древнє і зустрічалася в текстах 18-го століття, наприклад, в 1714 році у журналіста Юстас Баджелла:

Imitation is a kind of artless Flattery (Имитация является своего рода бесхитростной лестью).

10) *It's better to light a candle than curse the darkness.*

Дослівний переклад: Краще запалити свічку, ніж проклинати темряву.

Питання про аналог знову спірне: у деяких джерелах, де дані англійського прислів'я з перекладом на російську, еквівалентом називають:

Краще піти і плюнути, ніж плюнути і не піти.

Хочу з цим посперечатися. Значення прислів'я: краще зробити, ніж шкодувати, що не зробив. Сенс англійської – краще виправити становище, ніж скаржитися на нього. Особисто мені смислова складова про скарги здається першорядної, тому прирівнювати ці прислів'я я б не стала.

11) *Stupid is as stupid does.*

Дослівний переклад: Дурний той, хто нерозумно надходить.

Насправді це не зовсім "народне прислів'я", а фраза, якої Форест Гамп відбивався від настирливих питань про свій інтелект:

Фраза пішла в народ завдяки Прародителю цього виразу – прислів'я "Handsome is as handsome does" (гарний той, хто красиво надходить), вже має аналог у російській мові: "Не той гарний, хто особою пригожий, а той хороший, хто для справи гож".

Також читайте: Гра престолів з Lingualeo, або Hear me roar.

12) *You can not make bricks without straw*

Дослівний переклад: Не можна зробити цеглу без соломи.

Знову ж в деяких джерелах як аналог вказується російське "без труда не вытянешь и рыбку из пруда". При цьому англійське прислів'я говорить не про працьовитість, а про неможливість виконати завдання без необхідних матеріалів.

"It's no good trying to build a website if you do not know any html, you can not make bricks without straw." (Не намагайся створити веб-сайт, якщо ти не знаєш HTML: ти не можеш робити цеглу без соломи). Згідно з Вікіпедією вираз бере початок з біблійного сюжету, коли Фараон в покарання забороняє давати ізраїльтянам солому, але наказує робити те ж кількість цегли, як і раніше.

Висновки до 2 розділу

Основною проблемою перекладу англомовних прислів'їв та приказок є пошук правильного еквівалента, який може передавати не тільки сенс, але й ментальні характеристики того чи іншого народу. Головними засобами для перекладу англійських прислів'їв та приказок є:

- Калька
- Абсолютний еквівалент
- Частковий відповідник
- Описовий переклад
- Псевдовідповідник

Прислів'я та приказки можна розділити за трьома критеріями:

- прислів'я та приказки, схожі за значенням і вживанням в англійській і українській мовах,
- прислів'я і приказки схожі за вживанням, але відрізняються за лексичним складом, п
- прислів'я і приказки, які не мають подібності в українській і англійській мовах,

Було виявлено, що прислів'я і приказки дійсно є відображенням не тільки історичного періоду країни, а й національного характеру тієї чи іншої групи людей, або іншої нації.

На матеріалі фразеологічних одиниць на позначення суб'єктивної оцінки людини (рис її характеру, фізичних особливостей, розумових здібностей, матеріального становища та ін.) української і англійської мов, було проаналізовано можливі типи міжмовних відносин та спільні риси і особливості зіставлюваної групи фразеологізмів.

Важливо пам'ятати, що складався в різних історичних умовах, англійські і українські приказки та прислів'я для вираження однієї і тієї ж або схожої думки

часто використовували різні образи, які відображали різний соціальний устрій і побут двох народів і часто не були абсолютними еквівалентами.

Багатовіковий досвід спілкування народів, що говорять на різних мовах, свідчить про те, що хороший перекладач повинен не тільки розуміти сенс перекладного тексту, а й володіти фразеологічним багатством мови, на яку перекладається. В англійській мові свої закони, в українській свої. В англійській фразі ніколи не може бути двох заперечень, а в українській ми можемо вживати два і більше.

ВИСНОВКИ

Мова – це найважливіший спосіб формування та існування знань людини про світ. Поняття мовної картини світу будується на вивченні уявлень людини про світ. Якщо світ – це людина і середовище в їх взаємодії, то картина світу – результат переробки інформації про середовище і людину.

Аналізуючи англійські прислів'я та приказки, можна сказати, що вони відрізняються один від одного застосовуваними в них образами, надають різні відтінки висловлювань.

Для англійських прислів'їв більш характерними є оптимізм, працьовитість, прагматизм, вміння розпоряджатися грошима, повагу до приватного життя, терпимість до чужої думки

Прислів'я та приказки відносяться до фразеологічних одиниць і позначають найрізноманітніші аспекти життя людей. Приказка, на відміну від прислів'я не має дидактичної мети і навіть може бути частиною прислів'я.

Щодо тематики прислів'їв і приказок англійської мови, вони охоплюють значну кількість нагальних проблем. Серед них: робота, гроші, буденні проблеми, здоров'я, негативні або позитивні риси людей тощо.

Основною проблемою перекладу англійських прислів'їв та приказок є пошук правильного еквівалента, який може передавати не тільки сенс, але й ментальні характеристики того чи іншого народу. Головними засобами для перекладу англійських прислів'їв та приказок є:

- Калька
- Абсолютний еквівалент
- Частковий відповідник
- Описовий переклад
- Псевдовідповідник

Прислів'я та приказки, які є частиною культури даного народу, завжди залишалися і залишаться актуальними, незважаючи на прогрес і на розвиток

економіки і техніки. У будь-який час прислів'я та приказки будуть характерною рисою будь-якого народу, об'єктом уваги і дослідження. Проаналізувавши більш ніж сто прислів'їв і приказок, ми прийшли до наступних висновків:

- прислів'я та приказки багатозначні і яскраві. Вони знаходяться по за часом і позакласовим діленням, тобто ними говорять як багаті, так і бідні люди;
- прислів'я та приказки досить складні для перекладу на українську мову і не всі англійські прислів'я мають аналоги в українській мові;
- прислів'я та приказки містять в собі глибокий сенс, досвід, накопичений століттями;
- прислів'я і приказки вчать, виховують і дійсно відображають характер нації черезмовну картину світу того чи іншого народу.

На матеріалі фразеологічних одиниць на позначення суб'єктивної оцінки людини (рис її характеру, фізичних особливостей, розумових здібностей, матеріального становища і т. ін.) української і англійської мов, ми проаналізували можливі типи міжмовних відносин, визначивши спільні риси і особливості зіставляваної групи фразеологізмів.

Багатовіковий досвід спілкування народів, що говорять на різних мовах, свідчить про те, що хороший перекладач повинен не тільки розуміти сенс перекладного тексту, а й володіти фразеологічним багатством мови, на яку перекладається. В англійській мові свої закони, в українській свої. В англійській фразі ніколи не може бути двох заперечень, а в українській ми можемо вживати два і більше.

Матеріал даної дослідницької роботи дозволяє розширити обсяг знань про спосіб життя і культуру британської нації. Зрозуміти глибше образ думок і вчинків жителів Великобританії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксент'єв Л.Г. Сучасна українська мова / Л.Г. Авксент'єв. – Х.: Вища школа, 1997. – 215 с.
2. Антонова Г.В. Використання прислів'їв та приказок під час викладання англійської мови / Г.В. Антонова // Англійська мова та література. – 2006. –
3. Апресян Ю.Д. Эмоциональная система. Образ человека по данным языка: попытка системного описания / Ю.Д.Апресян // Вопросы языкознания. – 1995. – 187 с.
4. Арсентьева Е.Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц / Е.С. Арсентьева.// – Казань: Изд-во Казанс. ун-та, 1989. – 130 с.
5. Баранцев К.Т. Англо-український фразеологічний словник / К.Т. Баранцев//. – К.: Знання, 2005. – 286 с.
6. Білоноженко В.М., Гнатюк І.С., Дятчук В.В. Фразеологічний словник української мови / В.М. Білоноженко. – К.: Наукова думка 2008 - 306 с.
7. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В.С. Виноградов // – М.: Изд. института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
8. Гварджаладзе Д.И. Английские пословицы и поговорки / Д.И. Гварджаладзе. – М.: Высш.шк., 1971. – 127 с.
9. Глазырин Р.А. Сопоставительный анализ компаративных фразеологических единиц в современных германских языках (на материале немецкого, английского и шведского языков: Автореф. дис. канд. филол. наук / Р.А. Глазырин. – М., 1974. – 143 с.
10. Григораш А.М. Національна самобутність фразеологізмів української та російської мов // Проблеми зіставної семантики / А.М. Григораш. – Київ – Черкаси, 1992. – С. 108 – 109.
11. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основы межкультурной коммуникации / Т.Г. Грушевицкая. – М., 2003. – 185 с.

12. Гурин І. Образне слово (постійні народні порівняння) / І. Гурин. – К.: Дніпро, 1966. – 126 с.

13. Гумбольдт фон В. О различии строения человеческих языков и его влиянии на духовное развитие человеческого рода. // Хрестоматия по истории языкознания XIX-XX веков. – М., 1985. – 487 с.

14. Гриченко Л.

15. Дубровин М.И. Английские и русские пословицы и поговорки /М.И. Дубровин.// – М. Просвещение, 1999. – 204 с.

16. Дубровин М.И. Английские и русские пословицы и поговорки в иллюстрациях / М.И. Дубровин.// – М., 1993. – 233 с.

17. Жайворонок Н.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / Н.В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2007. – 264 с.

18. Жаркова Т.И. Отражение национального характера в пословицах и поговорках / Т.И. Жаркова// ИЯШ. – 2008. – 235 с.

19. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія / Р.П. Зорівчак. – Львів: Вища школа, 1983. – 146 с.

20. Комиссаров В.Н., Рецкер Я.И., Тархов В.И. Пособие по переводу с английского на русский / В.Н. Комиссаров. – М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1960. – 184 с.

21. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу / В.В. Коптілов. – К., 1982. – 165 с.

22. Кунин А.В Из предисловия к четвертому изданию англо-русского фразеологического словаря // Большой англо-русский фразеологический словарь / А.В. Кунин. – М.: Живой язык., 1988. – 564 с.

23. Кубрякова Е.С., Шахнарович А.М., Сахарный Л.В. Человеческий фактор в языке и речи: Язык и порождение речи. – М.: Наука, 1991. – 260с

24. Лакофф Д. Жінки, вогонь і небезпечні речі: Що категорії мови говорять нам про мисленні. М .: Мови слов'янської культури, 2004. – 215 с.

- 25 Леонтьев А.А. Путешествие по карте языков мира / А.А. Леонтьев. – М., 1990. – 241 с.
25. Маслов В.А. Лингвокультурология /В.А. Маслов//. – М., 2004.-189 с.
26. Назаренко Л.Ю. Чешская компаративная фразеология: структура, семантика, функции. – Автореф. ... канд. филол. наук / Л.Ю. Назаренко. – К., 1989. – 135 с.
27. Паламарчук О.Л. Специфіка перекладів творів Михайла Коцюбинського чеською мовою // Література та культура Полісся / О.Л. Паламарчук. – Вип. 10. – Ніжин, 1998. – 206 с.
28. Пермяков Г.Л. Основы структурной паремиологии / Г.Л. Пермяков. – М.: Наука, 1988. – 105 с.
29. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер. – М.: Международные отношения, 1974. – 184 с.
30. Серебренников Б. А. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. – М.: Наука, 1988. – 213 с.
31. Снегирев И.М. Словарь русских пословиц и поговорок / И.М. Снегирев. – М.: ТЕРРА, 1997. – 451 с.
32. Солодухо Э.М. Проблемы интернационализации фразеологии / Э.М. Солодухо. – Казань: Изд-во Казанс. ун-та, 1982. – 296 с.
33. Сухарева В., Сухарева М. Психология народов и наций / В. Сухарева. – Донецьк: Сталкер, 1997. – 400 с.
34. Федуленкова Т.Н. Английские пословицы с инвариантным денотативным значением и их русских эквиваленты // Вопросы теории и практики перевода / Т.Н. Федуленкова. – Пенза, 1998. – 106 с.
35. Фрумкина Р. М. Психолінгвістика : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед.] / Р. М. Фрумкина.// – 3-е изд., испр. – М. : Изд. центр «Академия», 2007. – 320 с.

35. Щепель Ю.А., Петрова Г.С., Беляков В.И. Общая и английская фразеология / Ю.Я Щепель. – Днепропетровск: Наука и образование, 2003. – 109 с.
36. Cowie A.P., Mackin R.& I.R.McCaig. (1985) Oxford Dictionary of Current Idiomatic English. Volume 2: Phrase, Clause and Sentence Idioms. – Oxford University Press, - 879 p.
37. Korunets I.B. (2003). Contrastive Typology of the English and Ukrainian languages. – Vinnytsia: Nova Knyha. – 241 p.
38. Longman Dictionary of English Language and Culture. (2005) – Edinburgh,. – Third Edition. – 1500 p.
39. Spears Richard A. (2005). McGraw-Hill's Dictionary of American Idioms & Phrasal Verbs. – McGraw-Hill Companies. – 1050 p.
40. Івашкова О.С. Особливості відтворення структурносемантичної побудови англійських пареміологічних одиниць в українських перекладах / О.С. Івашкова.– [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NND_2011/Philologia/6_81396.doc.htm.
41. Мацак Ж.Г. Паремія як перекладацька проблема / Ж.Г. Мацак. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Philologia.
- 42 Художня природа, жанрові різновиди та класифікація народних паремій.[Електронний ресурс] / – Режим доступу: www.ukrlit.vn.ua/info/verbal/proverb.html.

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 71 с., 42 джерела.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є мовна картина світу.

Мета магістерської дисертації: виявити зв'язок між окремими рисами характеру британців і їх прислів'ями та приказками.

У вступі розглянуте питання відображення мовної картини світу в українській та британській культурі .

У Розділі 1 розглянуте поняття та специфіка картини світу, її особливості, різновид та прояв мовної картини світу у британських прислів'ях та приказках. Крім того, було представлено семантичне значення «прислів'я» та «приказки» та їх порівняльна характеристика.

У Розділі 2 був проведений порівняльний аналіз та класифікація англійських прислів'їв та приказок, які відображають певні риси характеру британців та підбір еквівалента в українській мові. Крім того, були визначені головні проблеми при перекладі англійських прислів'їв та приказок та способи їх вирішення.

Новизна магістерської дисертації полягає в комплексному підході до дослідження особливостей перекладу прислів'їв та приказок.

Практичне значення роботи полягає в перекладі англомовних прислів'їв та приказок, які відображають риси характеру британців та пошуку українських еквівалентів.

Ключові слова: **МОВНА КАРТИНА СВІТУ, ЕКВІВАЛЕНТ, ПРИСЛІВ'Я, ПРИКАЗКА, МЕНТАЛІТЕТ.**

SUMMARY

Explanatory note: 71 p., 42 sources.

The object of the research is the language picture of the world.

The aim of the master's thesis is to determine the relations between character traits of the Brits and Ukrainian and their proverbs and sayings.

The introduction contain the information about language picture of the world in Ukrainian and British culture.

The first part deals with the concept and specificity of the picture of the world and manifestation of the language picture of the world in the british proverbs and sayings. In addition we presented the semantic meaning of "proverb" and "sayings" and their comparative characteristics..

The second part deals with comparative analysis and classification of English proverbs and sayings which reflect the main character traits of the Brits and their equivalents in Ukrainian language. Also, we classified the studied proverbs and sayings by groups, corresponding to certain traits of human character; In addition we defined the main problems and methods of the proverbs and sayings' translation.

The novelty of our research is a comprehensive approach to the study the translation`s features of proverbs and sayings.

The practical value of the work is the translation of English proverbs and sayings which reflected the main character traits of the Brits and their Ukrainian equivalents.

Key words: LANGUAGE PICTURE OF THE WORLD, EQUIVALENT, PROVERBS, SAYINGS, MENTALITY.